

BULLETIN

SLOVENSKEJ ASOCIÁCIE KNIŽNÍC

ROČNÍK 20
ČÍSLO 3/2012



Slovenská
asociácia
knižníc

OBSAH / TABLE OF CONTENTS

Daniela Džuganová: Čítajme a konajme tak, aby nás bolo počuť a vidieť ... / Let's Read and Act So That We Were Heard and Seen ... /13

Vyhlasenie účastníkov konferencie „Knižnice 2012., / Declaration of Participants of The „Libraries 2012., Conference /15

ČLÁNKY / MAIN ARTICLES

Valéria Závadská: 60 rokov Štátnej vedeckej knižnice v Prešove / 60 Years of The State Scientific Library in Prešov /6

Ludmila Čelková: Ako sme začínali / How We Started /10

Beáta Bellérová: Akademické knižnice a SAK / Academic Libraries and The Slovak Library Association /13

Emília Hanusová – Alena Maková – Jozef Hanus: Železodubienkové atramenty – prečo je potrebné venovať im pozornosť / Iron-Gall Inks – Why to pay Attention /15

Zo života nečlenských knižníc / From the Life of Non-member Libraries

Rozália Cenigová: Predstavujeme školskú knižnicu Základnej školy Škultétyho v Topoľčanoch / Introducing the School Library at the Škultéty Primary School in Topoľčany /21

Naša anketa: Pohľad na profesiu knihovníka / Our Survey: A Look on the Library Profession

Ludmila Čelková: Knihovníci – seniori a knihovnícka profesia / Librarians – Seniors and The Librarian Profession /28

Eva Jarábková-Chabadová: Knižnica je dobré miesto na podávanie rúk / Library Is a Good Place to Shake Hands /29

INFORMÁCIE / INFORMATION

Anna Brichtová: Mesiac múdrosti / A Month of Wisdom /31

Ivana Poláková: Najdôležitejší je beh a slobodné dýchanie ... / It's Most Important to Run and Breathe Freely ... /33

Elena Kaplanová: „Stretnutie s veľkými tvorcami je ako mikrozáblesk večna“ / „Meeting with Great People is Like a Glimpse of Eternity“ /35

- Darina Janovská: 14. zasadnutie Národnej komisie pre služby v Nitre / The 14th Meeting of the National Committee for Library Services in Nitra* /38
- Darina Kráľová: Možnosti využitia biblioterapie v práci s používateľmi knižnice / Ways of Utilization of Bibliotherapy at a Library* /42
- Zuzana Martinkovičová: Demokracia v nás / Democracy inside Us* /44

Z našich vydání / From our Editions

- Ivana Poláková: Edičné aktivity Slovenskej národnej knižnice / Publishing Activities of the Slovak National Library* /46

ZAHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA / INTERNATIONAL COOPERATION

- Daniela Džuganová: Spolupráca knižničných združení Slovenskej republiky a Českej republiky / Cooperation of Library Associations of the Slovak Republic and the Czech Republic* /49
- Božena Blaháčová: Medzinárodný projekt „Moje kniha“ / „My Book“ – an International Project* /50
- Martina Marová: V Piešťanoch opäť rozlúskli Zázračný oriešok / A Magic Nut Cracked Again in Piešťany* /51

PERSONÁLIE / PERSONALITIES

- Luboslava Hudcová: Priateľovi k šesťdesiatke / To My Friend on His 60th Birthday* /54
- Ludmila Čelková: Zanietený knihovník / An Enthusiastic Librarian* /57

ČÍTAJME A KONAJME TAK, ABY NÁS BOLO POČUŤ A VIDIEŤ...

... podobnú vetu som čítala nedávno v jednom úvodníku a tak som si ju dovolila prebrať a upraviť bez náležitej citácie. Oprávňujú ma k nej návštevy v jubilujúcich knižniciach na Slovensku, s ktorými ako keby sa za posledné roky roztrhlo vrece. Výročia knižníc sú vždy výbornou príležitosťou pre samotné knižnice, ich zamestnancov (súčasných i bývalých), ale aj zriaďovateľov či širokej verejnosti vrátiť sa v spomienkach do histórie, pochváliť sa dosiahnutými úspechmi a predniesť svoje vízie. Tiež sa poďakovať, stretnúť pri slávnostnej čaši vína a popriať si ďalší rozkvet. Pri takýchto úžasných chvíľach som skoro vždy mierne nostalgická a hrdá zároveň. Desiatky a desiatky rokov budujú knihovníci inštitúcie uchovávajúce knižničné bohatstvo a poskytujúce širokú paletu služieb pre verejnosť bez ohľadu na spoločenské, politické či ekonomické podmienky. Bez ohľadu na technológie, či siete. Bez ohľadu na skutočnosť, či vychádzajú papierové alebo elektronické knihy. A na čo som to vlastne hrdá? Na svoju profesiu, ktorá dokázala prežiť celé desaťročia, a to i napriek tomu, že spoločnosť ešte nedocenila jej význam. Veď si len spomeňme, koľko ľudí okolo nás sa čuduje, že „knihovníctvo“ sa študuje, koľkí ľudia nás volajú „knižničiar“ (keď to počujem, stále si spomeniem na svoj slub, že sa pozriem do terminologického slovníka), koľkí sa hlásia pracovať do knižníc, lebo majú záľubu v čítaní, koľkí majú názor, že tam nič nerobíme a koľkí vlastne ani nevedia, čo robíme. Mali by sme všetkým dokázať, že knihovník je profesia ako každá iná. A oslava či spomienka

na výročie knižnice nám k tomu dáva jedinečnú príležitosť. Využime ju preto, aby nás bolo počuť a vidieť...

Počuť a vidieť nás bolo aj počas celoslovenskej konferencie *Knižnice 2012*, ktorá sa konala v závere septembra v Liptovskom Jáne. Príspevky hodnotiace plnenie súčasne platnej stratégie rozvoja slovenského knihovníctva do roku 2013 a predkladajúce nové vízie a úlohy sa odzrkadlili v spoločnom vyhlásení pre verejnosť a médiá bezprostredne po skončení konferencie. Spracované budú aj podrobnejšie závery jednotlivých strategických oblastí, ktoré sa stanú základom novej stratégie slovenského knihovníctva po roku 2014 pre Ministerstvo kultúry SR. Tu očakávame aj Vaše vyjadrenia, názory a stanoviská, veď kto tomu lepšie rozumie, ako my sami? Vytvoríme platformu a verím, že sa stretneme s konštruktívnymi vyjadreniami každého, komu nie je osud slovenských knižníc ľahostajný.

Tretie číslo nášho bulletinu vychádza práve v období, kedy si Slovenská asociácia knižníc pripomína 20. výročie svojho založenia. 3. septembra 1992 sa stretli riaditelia troch najväčších vedeckých knižníc – Miroslav Bielik, riaditeľ Matice slovenskej - Slovenskej národnej knižnice, Emil Vontorčík, riaditeľ Univerzitnej knižnice v Bratislave a Ján Kurák, riaditeľ Slovenskej technickej knižnice v Bratislave a podpísali zakladateľskú zmluvu záujmového združenia s názvom Slovenská asociácia knižníc. Pri tejto spomienke myslím na všetkých



„funkcionárov“ tohto nášho vrcholného profesijného združenia, ktorí prispeli svojimi osobnými i odbornými kvalitami k rozvoju slovenského knihovníctva.

A na takýchto odborníkov a súčasne „funkcionárov“ myslím aj v súvislosti s pripravovaným volebným valným zhromaždením asociácie, ktoré sa uskutoční v novembri 2012. Požívam k spolupráci na ďalšie volebné obdobie Vás všetkých, ktorí máte chuť a odvahu pracovať trochu viac, chcete byť videní a počutí... a to nielen vo vlastnej knižnici.

*PhDr. Daniela Džuganová
predsedníčka SAK
daniela.dzuganova@upjs.sk*

“**VYHLÁSENIE ÚČASTNÍKOV KONFERENCIE „ KNIŽNICE 2012“**”

Celoslovenská konferencia “Knižnice 2012“, ktorá sa konala 24. a 25. septembra 2012 bola zameraná na hodnotenie plnenia Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008-2013, špecifikovanie problémov a definovanie nových strategických úloh pre ďalšie obdobie do roku 2020.

Organizátorom konferencie bola Slovenská asociácia knižníc a Spolok slovenských knihovníkov v spolupráci so Slovenskou národnou knižnicou v Martine a Univerzitnou knižnicou v Bratislave.

Na konferencii sa zúčastnilo 155 predstaviteľov vedeckých, verejných, akademických a špeciálnych knižníc. Prítomní boli aj zástupcovia Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (MK SR) a vyšších územných celkov Košického a Banskobystrického kraja.

Účastníci konferencie sa zhodli, že prijatie súčasnej stratégie bolo pre knižnice veľmi dôležité. Zároveň vítajú iniciatívu Ministerstva kultúry SR pripraviť nový strategický materiál na obdobie rokov 2015-2020.

Účastníci konferencie deklarovali cieľ knižníc zabezpečiť pre každého literatúru, ktorú potrebuje, v tradičnej tlačenej alebo elektronickej forme a poskytnúť informácie rýchlo a kvalitne.

V záujme dosiahnutia tohto globálneho cieľa je nevyhnutné:

1. Zabezpečiť dostatok finančných prostriedkov na nákup literatúry v súlade s medzinárodnými štandardmi.
2. Rozšíriť rozsah a kvalitu nových, trendových knižnično-informačných služieb s cieľom dosiahnuť vyšší komfort pre používateľov.
3. Rekodifikovať legislatívne normy ovplyvňujúce knižničnú činnosť tak, aby boli zohľadnené požiadavky knižníc.
4. Dosiahnuť, aby Slovenská národná knižnica v Martine plnila úlohy v oblasti metodiky a riadenia knižničného systému SR vyplývajúce z knižničného zákona a zriaďovacej listiny.
5. Zvýšiť spoločenské postavenie a finančné ohodnotenie knihovníckej a informačnej profesie.
6. Dosiahnuť rovnaký štandard priestorového a technického vybavenia knižníc ako v rozvinutých krajinách Európskej únie.

Investície do knižníc sa vyplatia vzhľadom na ich návratnosť v oblasti rozvoja kultúry, vzdelávania, vedy, techniky a celej spoločnosti.

*Účastníci konferencie „Knižnice 2012“
Liptovský Ján, 25. september 2012*

60 ROKOV ŠTÁTNEJ VEDECKEJ KNIŽNICE V PREŠOVE / 60 YEARS OF THE STATE SCIENTIFIC LIBRARY IN PREŠOV

Mgr. Valéria Závadská, Štátna vedecká knižnica v Prešove

Valeria.zavadska@svkpo.gov.sk

Abstract: *The State Scientific Library in Prešov was established in 1952 with an aim to satisfy information requirements of colleges. The library specializes in collecting and bibliographic description of the literature of Ukrainians and Ruthenians in Slovakia. The library owns rich collections of manuscripts and old printings and it also looks after historical church libraries in Prešov. It participates in projects financed by European Structural Funds. 60-year long development of the library is described.*

Keywords: *research libraries; The State Scientific Library in Prešov*

Kľúčové slová: *vedecké knižnice; Štátna vedecká knižnica v Prešove*

Jean Fritz¹, roku 1915 v Číne narodená americká spisovateľka detskej literatúry, autorka viacerých životopisov a dlhoročná knihovníčka verejnej knižnice v meste Dobbs Ferry v štáte New York v USA povedala: „Keď som objavila knižnice, bolo to ako mať Vianoce každý deň.“ Dovolím si súhlasiť a dodávam, že tieto slová sú pre knižnice naozaj poctou.

Knižnice sprevádzajú ľudstvo už od čias, kedy ešte „kniha“ nemala podobu nám známej knihy, ale svojou podstatou, čiže zaznamenaním obsahu na hmotnú látku, ňou boli aj hlinené tabuľky, aj papyrusový či pergamenový zvitok. A ako stúpala počet a rôznorodosť týchto dokumentov, zvyšovala sa aj potreba ich uskladnenia a uchovávanía. Vznikali knižnice. Staroveké,

stredoveké, novoveké. Cirkevné, školské, verejné a množstvo ďalších rôznych typov s rôznym poslaním, ale všetky s jediným cieľom: zhromažďovať a budovať fondy dokumentov a sprístupňovať ich užšej či širšej verejnosti.

Píše sa rok 1952. Jednou z mnohých knižníc zriadených v Československej republike je Štátna študijná knižnica v Prešove. Vzniká najmä ako informačná podpora začínajúcemu vysokoškolskému vzdelávaniu v Prešove, ale aj ako miesto uchovania darovaných fondov najmä školských knižníc, ktoré sa vzápätí pretavuje do pamäťovej a fondovej inštitúcie s cieľom uspokojovať informačné požiadavky najmä odbornej verejnosti.

Počas svojej 60-ročnej histórie sa knižnica vyvíjala ako mnohé podobné inštitúcie

1 FOLK, Jennifer. Jean Fritz [online] [cit. 13.08.2012]. Dostupné na http://pabook.libraries.psu.edu/palitmap/bios/Fritz_Jean.html

v Československu, prezentujúc svoje vlastné špecifiká a plniac zverené úlohy. História knižnice bola podchytená a prezentovaná takmer pri každom okrúhlym výročí jej zriadenia, najmä však pri päťdesiatom, keďže polstoročnica existencie nielen v prípade človeka, ale aj v prípade inštitúcie predstavuje významný medzník.

Za celý ten čas bola predovšetkým miestom budovania a sprístupňovania fondov, špeciálne zameraných na literatúru zo spoločenskovedných a humanitných odborov. Jedinečnosťou knižnice boli a sú bohaté fondy literatúry národnostných menšín Ukrajincov a Rusínov, budovanie a spracovanie ktorých je špecializáciou knižnice zakotvenou v zriaďovacej listine. Toto špecifikum knižnica v posledných piatich rokoch rozšírila, začala zhromažďovať literatúru všetkých ostatných slovanských národov a dnes prostredníctvom služieb slovanskej študovne ponúka nielen slovenské, české, ukrajinské, ruské, rusínske dokumenty, ale aj poľské, srbské, bieloruské, macedónske, bulharské, chorvátske, slovinské a lužickosrbské.

Rodinným striebrom Štátnej vedeckej knižnice sú vzácne knihy, niektoré z nich staré aj viac ako 400 rokov. Ich celkový počet sa dnes odhaduje na 20 000 zväzkov, ale keďže drvivá väčšina z nich ešte nie je spracovaná, uvedené číslo sa môže ešte zmeniť. Mnohé z nich, napr. cyrilské rukopisy či tlače 16. storočia, ktorých má knižnica asi 30, si zaslúžia byť vyhlásené za historický knižničný dokument či historický knižničný fond, ale kým k tomu dôjde, je potrebné ešte množstvo práce

s ich zdokumentovaním. Iné, datované do 18. či 19. storočia, sú síce vekom „mladé“, ale všetky predstavujú významný zdroj poznania, sú poslom minulosti, ktorý prináša množstvo informácií o dejinách ľudstva.

Štátna vedecká knižnica v Prešove v posledných piatich rokoch priniesla aktivity, ktoré aj napriek tomu, že knižnica ešte oficiálne v zmysle zákona o knižniciach historický fond nemá, pozitívne prezentovali kultúrne dedičstvo zachované v podobe rukopisov a starých tlačí. Knižná kultúra a jej výskum je už od 60-tych rokov, kedy sa knižnica venovala správe a spracovaniu fondov zverených cirkevných historických knižníc, veľmi významnou súčasťou jej poslania. Výsledkom realizovaných aktivít bolo vydanie niekoľkých titulov, ktoré priniesli dosiaľ neprezentované poznatky o zachovanom kultúrnom dedičstve. Za všetky spomeniem titul *Imagines narrantes : knižná grafika v tlačiach 16. storočia v historických knižniciach Prešova*. Publikácia autorského kolektívu pod vedením Marcely Domenovej, ktorá je výsledkom dvojročného projektu podporeného finančným príspevkom Ministerstva kultúry SR, prináša zaujímavým spôsobom informácie o živote obyvateľov v 16. storočí. „Rozprávajúce obrázky“ naozaj veľmi pútavo zobrazujú to, ako sa obyvatelia Európy vysporadúvali so všetkými stránkami života, „hovoria“, že naši predkovia, tak ako aj my dnes, žili svojimi malými a veľkými starosťami.

Nedávno sa mi do pamäti vryli slová,

ktoré povedal český básnik, spisovateľ a literárny historik Karel Jaromír Erben: „Zatiaľ je národ národom, kým šetrí svoje pamiatky“. Takáto pamiatka sa nachádza v Štátnom archíve v Prešove: je to najstaršia kronika mesta Prešova, perom prešovského štátneho úradníka a knihovníka Bela Kleina-Tesnoskalského zachytené udalosti z histórie mesta od jeho najstarších čias až po rok 1941. Možno aj v duchu Erbenových slov a vďaka ústretovosti riaditeľky archívu Lubice Kováčovej sa knižnica rozhodla vydať faksimile rukopisu obohatené o štúdie k počiatkom vedenia pamätných kníh, k životu a dielu autora kroniky, k jednotlivým historickým obdobiam mesta, vrátane rozsiahleho poznámkového aparátu. Prešovská kronika, ktorú ŠVK v týchto dňoch vydáva pod názvom *Pamätná kniha mesta Prešova diel I.-III.* Ako výstup trojročného projektu opätovne podporeného Ministerstvom kultúry SR, predstavuje cenný materiál pre ďalšie bádanie nielen pre tých, ktorým učarovala história a venujú sa jej profesionálne, ale je živou pamäťou pre všetkých Prešovčanov, ktorí chcú poznať minulosť „svojho“ mesta.

Štátna vedecká knižnica v Prešove sa počas svojej histórie vždy snažila sklbiť minulosť v podobe spomínaných vzácných tlačí s prítomnosťou vo forme súčasnej literatúry a moderných nosičov, aby ich sprístupňovala odbornej i laickej verejnosti. Knižničné služby, či už išlo o výpožičky, spracovanie rešerší alebo bežnú informačnú činnosť stáli a vždy stoja na vrchole všetkých aktivít, pretože služby sú to, čo návštevníkov

a používateľov knižnice zaujíma najviac. Tak to bolo v minulosti, tak je to aj dnes. Za službami je množstvo práce: od akvizície dokumentov, cez ich spracovanie, uloženie a ochranu v depozitoch až po samotné požičiavanie. Väčšina z týchto odborných činností je oku bežného návštevníka skrytá, ale je rovnako dôležitá.

Pevnou súčasťou knižnice sú už dvadsať rokov informačné a komunikačné technológie. Pojmy ako počítač, tlačiareň, server, hardvér, internet a množstvo ďalších sa za tie roky stali úplne bežnou vecou v komunikácii zamestnancov a používateľov, aj keď spočiatku nebolo ľahké porozumieť im. Dnes sa k nim pridávajú ďalšie a ďalšie termíny ako digitalizácia, web 2.0, sociálne siete, e-booky a faktom je, že bez informačných a komunikačných technológií je dnes existencia a činnosť knižnice nemysliteľná, ak chce kráčať s dobou, musí ich využívať a pomocou nich skvalitňovať svoje výkony.

Posledných päť rokov fungovania Štátnej vedeckej knižnice sa okrem bežnej knižničnej činnosti nieslo v znamení implementácie národných projektov financovaných z európskych štrukturálnych fondov. Prvý z nich bol úspešne realizovaný v rokoch 2007-2008 a knižnica na ňom participovala ako partner Slovenskej národnej knižnice v Martine spolu s ďalšími desiatimi knižnicami na Slovensku. Jeho cieľom bolo zvýšenie aktívnej úlohy vedeckých a akademických knižníc v znalostnej spoločnosti, dobudovanie národnej informačnej infraštruktúry a orientácia informačnej činnosti knižníc na podporu

priemyslu a služieb, ako aj na podporu malého a stredného podnikania.

Druhým národným projektom, ktorého realizácia sa začala v tomto roku, je národný projekt Dokumentačno-informačné centrum rómskej kultúry a je jedným z „balíka“ národných projektov financovaných v rámci Operačného programu Informatizácia spoločnosti, jeho druhej prioritnej osi zameranej na digitalizáciu obsahu pamäťových a fondových inštitúcií, jeho archiváciu a sprístupňovanie. Národný projekt Štátnej vedeckej knižnice má špecifické postavenie, pretože ako jediný sa orientuje na získavanie a spracovanie dát o rôznych typoch kultúrnych objektov, vrátane živých prejavov kultúry rómskeho etnika, pretože len veľmi málo z nich je dostatočne zdokumentovaných a sprístupnených verejnosti.

Knižnica rok čo rok bilancuje, zostavuje správy, robí odpočty. Naplňa a prezentuje čísla, výkony, štatistiky, ale knižnica, to nie sú iba prírastky a výpožičky, knižnica, to sú predovšetkým a hlavne ľudia. Za 60 rokov knižničného života sa ich vystriedalo niekoľko desiatok. Každý z nich jej dal svoju tvár, zanechal v nej svoje stopy a hoci sú neviditeľné, knižnica sa formovala aj vďaka ich práci. Je jedno, akú po-

zíciu zastávali, či to bol katalogizátor, účtovník, bibliograf alebo skladník, každého práca bola a je dôležitá, pretože knižnica je ako súkolie, kde každý zúbok kola presne zapadá na určené miesto, aj v knižnici na seba nadväzujú jednotlivé činnosti, ktorých konečným cieľom je spokojný návštevník.

Trúfam si povedať, že práca v knižnici vždy bola a je predovšetkým srdcovou záležitosťou. Jej zmyslom je služba iným a hoci sa nedá porovnať s inými profesiami, ktorých zmyslom je napr. ochrana života, aj knihovník sa môže pochváliť tým, že pomohol ... pomohol nájsť informáciu, dokument. A práve toto výročie je príležitosťou na poďakovanie všetkým, ktorí prešovskej vedeckej knižnici zasvätili svoj život: bývalým zamestnancom, ktorí si dnes zaslúžene užívajú dôchodkový čas, a súčasným zamestnancom, ktorí tým, že pracujú v knižnici, vravia: Má to zmysel.

Ktosi múdry vraj povedal, že národ, ktorý si necíti svojich predkov a svoju minulosť, nemá právo na budúcnosť. Knižnice, aj Štátna vedecká knižnica v Prešove, patria k tým, ktoré v skromných a často pre knihy nie práve privetivých podmienkach chránia minulosť pre generáciu budúcnosti.

PhDr. Ludmila Čelková

lcelkova@chello.sk

Abstract: *The Library of the Slovak Academy of Sciences and Arts (SAVU) was established in 1942. It was a predecessor of contemporary Central Library of Slovak Academy of Sciences which was constituted in 1953. 70-year long activities of the library are described.*

Keywords: *research libraries; The Library of the Slovak Academy of Sciences and Arts*

Kľúčové slová: *vedecké knižnice; Knižnica Slovenskej akadémie vied a umení*

Generácie pracovníkov knižníc sa striedajú. Nie všetci „noví“ sa bližšie zaujímajú o svoju inštitúciu – jej vývoj, zmeny, zvraty, predstaviteľov, zvláštnosti a pod. Uprednostňujú skôr súčasnosť a už menej (ak vôbec) sa zamýšľajú nad tým, s čím zápasil ich predchodcovia, akými zlomovými etapami museli prejsť a pod. Minulosť sa zväčša „prevetrá“ pri okrúhlych jubileách, nostalgicky alebo z povinnosti sa aj zaspomína. Nikdy však nie je zbytočné pripomenúť si vlastné dejiny. Takouto príležitosťou na krátke zastavenie je aj 70. výročie **Knižnice SAVU**¹, predchodkyne dnešnej Ústrednej knižnice SAV.

Keď v roku 1942 vznikla Slovenská akadémia vied a umení v Bratislave (SAVU), bolo jej zámerom, aby sa spoločne s vedeckými ústavmi budovala hneď aj knižnica. Podľa Organizačného štatútu SAVU to mala byť „bibliotéka, archív a bibliografické oddelenie“. To však vo vojnovom období nebolo reálne a tak zostalo pri snahe a klasickej knižnici.

Ako teda začínala Knižnica SAVU, aká bola jej cesta? Organizátori SAVU si knižnicu predstavovali ako „*typ vedeckej, študijnej knižnice, prevažne – ak nie výlučne – prezenčnej, menšieho rozsahu s výhradne vedeckou literatúrou, s obmedzeným počtom používateľov, s dôkladne vybudovaným systémom príručných knižníc, takže požičiavanie kníh mimo miestnosti knižnice, resp. budovy ústavu bude iba výnimočné.*“ V budove akadémie (Štúrova č. 7) mala knižnica k dispozícii 3 miestnosti na 1. poschodí. Nemala však sklad a postupne rozrastajúci sa fond neskôr našiel umiestnenie v presklených uzamykateľných skrinách na chodbách akadémie a v pracovniach ústavov. Vedením knižnice poverili roku 1946 dr. Jána Mišianika, funkcionára SAVU, literárneho vedca (v tejto funkcii pôsobil do roku 1950, potom ho vystriedal Pavol Stano a Ján Frýdecký). Chod knižnice zabezpečoval spočiatku s dvoma pracovníkmi. Práca sa rozbiehala síce pomaly, ale už v prvom roku činnosti zaznamenala knižnica prvé prírastky kúpu – 389, darom – 20 a výmenou – 43. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavy si začali kupovať knihy samé a tie neboli odborne spracované, prijalo vedenie SAVU prísne

1 ČELKOVÁ, L. Knižnica SAVU. In ČELKOVÁ, L. – HORVÁTHOVÁ, M. Ústredná knižnica v premenách času. Bratislava : Ústredná knižnica SAV, 2003, s. 7-20.

opatrenie. Jeho zmyslom bolo, že navrho-
vať nové tituly ústavy môžu, ale iba „Kniž-
nica rozhodne o potrebe knihy ... záväzky,
ktoré urobia pracovníci akadémie obide-
ním tohto postupu, znášajú sami v plnom
rozsahu“. Knižnica vo svojich začiatkoch
rekatalogizovala postupne knihy z býva-
lej knižnice Slovenskej učenej spoločnosti
(nástupkyne Učenej spoločnosti Šafárikovej).
Neskôr pokračovala v rekatalogizácii
ďalších zaujímavých knižných zbierok,
ako bol napr. fond Maďarskej spoločnosti
pre vedu, literatúru a umenie, časť zbierok
Čs. ústavu práce, fond Slovenskej národ-
nej rady spolu s knižnicou Slovenského
snemu, Najvyššieho správneho súdu, časť
zbierok bratislavského lekársko-prírod-
vedného spolku a pod. Významným prí-
nosom pre knižnicu bolo priznanie práva
povinného výtlačku (zákonom č. 20/1947)
z územia celého Československa. V roku
1947 však získala knižnica povinné výtlač-
ky iba z českých a moravských vydavateľ-
stiev. Slovenské povinné výtlačky sa ob-
javili až v roku 1948. Prvé nadšenie sa po
dvoch rokoch vytratilo – knižnica pocítila
aj „negatívne následky“ povinného výtlač-
ku. Vedenie SAVU rozhodlo, že pre akútne
nedostatok miesta nevedeckú literatúru
presunie do Knižnice mesta Bratislavy.

V súvislosti s Knižnicou SAVU nemož-
no nespomenúť aj bádateľskú činnosť jej
riaditeľa PhDr. Jána Mišianika, ktorý o. i.
zostavil *Doplňky k Riznerovej bibliografii*
(SAVU, 1946), venoval sa dejinám knižníc,
knihtlače, staršej slovenskej literatúre, pre-
kladateľskej činnosti a pod. Zaujímavé sú
aj jeho podnetné námety na organizáciu
práce pri výskume staršej literatúry a ruko-

pisov, s ktorými sa obracal na širokú verej-
nosť. Napr. v jednom z mobilizujúcich tex-
tov (Tvorba, 1946) hovorí: „Človek nemôže
mať záujem o to, o čom nevie, čo nepozná,
preto by bolo užitočné, aby poslucháči teo-
lógie a filozofie (najmä poslucháči jazykov
a vlastivedných predmetov) povinne počú-
vali aspoň cez jeden semester prednášku
z knihovníctva a archívnictva ... Musí pre-
stať nezaujem o takú kultúrnu otázku, ako
je knihovnícky výskum.“

Zvýšenie počtu vedeckých ústavov SAVU
a rozvoj ich vedeckovýskumnej činnosti sa
prejavili vo zvýšených nárokoch na prácu
knižnice. Riaditelia ústavov žiadali napr.
zlepšiť služby knižnice pri zabezpečovaní
literatúry. Odporúčali poveriť jedného re-
ferenta v knižnici, aby zadovážoval knihy
z ústavov SAVU, vypožičiaval knihy v bra-
tislavských knižniciach, príp. iných mes-
tách. Zabezpečenie kníh „treba realizovať
rýchlo, bez zbytočných meškaní“. Knižni-
ca súhlasila, ale žiadala prijať „mladého
vybehávača“. Iní sa zas zamýšľali, či každý
ústav by nemal mať „svojho vybehávača“.
Pre personálnu nedobudovanosť knižnice
a ústavov sa námety nerealizovali. Prišli
preto s ďalšími návrhmi, aby „knižnica dis-
lokovala svoje oddelenia do ústavov podľa
odborov, napr. keby všetky jazykovedné
publikácie boli uložené v skrinách v jazy-
kovednom ústave ako príručnej knižnici.
Takéto príručné knižnice treba v každom
prípade vybudovať a už dnes cítime ich
veľkú potrebu. V knižnici by sa viedla iba
ústredná evidencia. Riaditelia ústavov by
boli zodpovední za náležitý stav príruč-
ných knižníc a mali by aj evidenciu poži-
čavania zo svojej príručky“.

Ústavy žiadali riešiť aj otázku informovanosti o knižných novinkách. Vedenie SAVU rozhodlo, aby knižnica vydávala štvrťročne zoznam prírastkov podľa MDT. Knižnica sa bránila (personálne problémy, štyritisíc nespracovaných prírastkov a nepoužívanie MDT), ale nakoniec pristúpila na vydávanie prírastkov len zahraničnej literatúry v základných triedach MDT. Vzhľadom na rastúci záujem o nadobúdanie zahraničnej literatúry pristúpila knižnica k určitej koordinácii. Objednávky na literatúru z ústavov sa podľa inštrukcie delili na dve skupiny: "A – Knihy vedecky dôležité a pre činnosť ústavu súrne potrebné. B – Knihy pozoruhodné, s ktorými by sa bolo dobre oboznámiť, ale nie sú závažné pre činnosť ústavu."

Knižnica SAVU by nebola knižnicou, keby permanentne nehladala miesto pre svoje fondy. Napr. v roku 1950 presťahovala 20 tisíc zv. A všetko si musela zabezpečiť sama: „Ani jedna kniha nezostala na svojom pôvodnom mieste, súčasne sa knihy čistili od prachu a usporiadali celý knižničný fond do náležitého poriadku ... zamestnanci nemali pracovné oblečenie a pri týchto prácach si zašpinili vlastné šaty, čím utrpeli určitú škodu“. SAVU podľa dokumentov skutočne za túto prácu (aj po úradných hodinách) vyplátila odmenu i náhradu za odev. Okrem rutinnej knihovníckej práce vytvorila knižnica v tom istom roku oddelenie duplikátov určených na výmenu (knižnica vymieňala literatúru s 354 inštitúciami v Európe a s 25 v zámorí), začala budovať systematický katalóg, získala prístroj na fotografovanie listzín, vzniklo

časopisecké oddelenie. Napriek určitému personálnemu zlepšeniu (7 zamestnancov) však nemala čas na revíziu a nestihala katalógizovať (napr. začiatkom r. 1952 vykázala nespracovaných 14 460 zv.). V tejto súvislosti preto vydalo vedenie SAVU oznam o obmedzení výpožičného času – v pracovné dni len od 13 do 14,30 hod.

Nedostatok priestorov sa podarilo vyriešiť, keď sa SAVU presťahovala na Klemensovú ul. č. 27 (dnes č. 19). Tu získala knižnica na prízemí 6 pracovní a 5 miestností na sklady. Pracovníci knižnice si priestory sami vyčistili, upratali a na vozíku s jedným koníkom sťahovali knihy niekoľko dní. Od apríla 1952 dodnes, t. j. už 60 rokov sídli knižnica na tejto adrese. Keď knihy z chodieb SAVU a pracovní presťahovali do skladov, opäť chýbalo miesto na nové prírastky a kolotoč s priestormi sa opakoval.

V roku 1952 sa začali prípravy na návrh zákona o vzniku Slovenskej akadémie vied. Komisia na vytvorenie SAV rozhodla o prevzatí všetkých ústavov SAVU, t.j. aj knižnice ku dňu uzákonenia SAV. V ďalšom vývoji knižnice sa stal vznik SAV zákonom SNR z 18. 6.1953 významným medzníkom. SAV prebrala Knižnicu SAVU so 14 pracovníkmi a 56 579 zväzkami. S názvom Knižnica SAV pôsobila potom do roku 1954, kedy požiadala o zmenu názvu na Ústrednú knižnicu SAV a pod týmto názvom pôsobí dodnes. Z klasickej knižnice SAVU sa počas nasledujúcich desaťročí vyvinula moderná vedecká knižnica s kvalitným fondom a elektronickými informačnými zdrojmi i službami.

Mgr. Beáta Bellérová, PhD., Slovenská poľnohospodárska knižnica v Nitre
Beata.bellerova@uniag.sk

Abstract: *Academic libraries (libraries of universities and colleges) are a significant part of the Slovak Library Association (SLA) membership. They form a special section of the SLA. The section organizes annual seminars where current problems of these libraries are tackled and projects with participation of academic libraries are discussed. The paper presents tasks and projects concerning academic libraries.*

Keyword: *academic libraries*

Kľúčové slovo: *akademické knižnice*

Akademické knižnice (AK) tvoria významnú zložku členskej základne SAK. Od prvých rokov vzniku asociácie aktívne participovali na jej činnosti, navzájom veľmi úzko spolupracovali a spolupracujú. Spoločné aktivity AK realizujú na pôde Sekcie akademických knižníc i mimo nej. Možno povedať, že miera spolupráce je veľká, hoci nie vždy rovnako intenzívna.

Veľmi prínosné, tak pre knižnice ako aj pre celú akademickú sféru, bolo obdobie centrálnych projektov Ministerstva školstva SR, roky 2003-2007. Akademické knižnice vtedy úspešne kooperovali na projektoch ako bol Projekt prepojenia akademických knižníc a kooperatívneho prístupu knižníc k informačným zdrojom (2003), Budovanie digitálnych akademických knižníc – sprístupnenie plných textov publikácií slovenských univerzít (2004), Koordinované zabezpečenie online vstupu do elektronickej kolekcie interaktívnych plnotextových referenčných príručiek a databáz Knovel (2005), Zabez-

pečenie prístupu do elektronickej kolekcie databáz PROQUEST 5000 International pre konzorcium slovenských univerzít (2005), Konzorcionálny prístup vysokých škôl do databázy Scopus (2006) a iných. Zmena grantového systému ministerstva školstva mala negatívny vplyv na rozvoj aktivít AK, na pozitívne výsledky centrálnych projektov v oblasti prístupu k databázam však nadviazal projekt NISPEZ. Hoci ho zastrešuje CVTI SR, jeho hlavnými „odberateľmi“ sú akademické inštitúcie a akademické knižnice na realizácii projektu úspešne participujú.

Aktuálne trendy knižničnej praxe a priestor na diskusie prinášajú každoročné semináre akademických knižníc, ktoré organizuje sekcia AK. Jednou z najčastejších tém, ktorej sa pracovné stretnutia AK venujú, je registrácia publikačnej činnosti zamestnancov vysokých škôl. Od schválenia smernice o bibliografickej registrácii a kategorizácii publikačnej činnosti v roku 2006 sa táto agenda stala pre AK

životne dôležitou a preto sa jej venuje veľký priestor. Aktuálne sa SAK podieľa aj na novelizácii smernice o registrácii publikačnej činnosti.

Už niekoľko rokov sa akademické knižnice venujú problematike informačnej gramotnosti, resp. informačného vzdelávania. Táto téma bola predmetom viacerých pracovných stretnutí.

V roku 2007 a 2009 sa pod záštitou SAK uskutočnili aj prieskumy informačnej gramotnosti študentov slovenských vysokých škôl, pri ktorom SAK bezprostredne spolupracovala s Asociáciou knižníc vysokých škôl (Asociace knihoven vysokých škôl) ČR. Realizáciu prieskumov zabezpečovala ad hoc pracovná skupina pre informačné vzdelávanie a výsledkom jej práce bola o. i. analytická štúdia *Informačné vzdelávanie v podmienkach slovenských vysokých škôl*, ktorú vydala SAK (vďaka grantovým zdrojom Ministerstva kultúry SR) v roku 2010.

Aktuálnou témou v akademickom prostredí je otvorený prístup (Open Access). Je to forma online vedeckého publikovania, pri ktorej sú kvalitné vedecké publikácie (najmä časopisy) bezplatne sprístupňované širokej verejnosti. Problematika otvoreného prístupu k vedeckým publikáciám bola preto témou jedného zo seminárov AK. Okrem toho SAK zverejnila na svojich webových stránkach výzvu akademickým knižniciam, aby podporili Open Access na slovenských vysokých školách a zaregistrovali slovenské časopisy a repozitáre tohto typu v medzinárodnej databáze *Directory of Open Access Journals*. Cieľom

výzvy bolo v medzinárodnom kontexte zviditeľniť slovenskú vedeckú produkciu, ktorá je voľne dostupná na webe.

Problematika merania a hodnotenia výkonov je pre akademické knižnice rovnako zaujímavá ako pre ostatné typy knižníc. Seminár s názvom *Potrebujú AK benchmarking?* sa snažil upozorniť na význam benchmarkingu ako nástroja nielen moderného, ale najmä užitočného. Je množstvo tém a odborných problémov, ktorými akademické knižnice na Slovensku žijú. V ostatnom období je to napríklad téma elektronických kníh. Hľadanie odpovedí na otázky, aké možnosti a príležitosti poskytvajú e-knihy knižniciam, ako pristupovať k ich akvizícii a sprístupňovaniu, bolo témou seminára AK, ktorý sa uskutočnil v júni 2012 v Bratislave. Veľký priestor sa venuje otázkam štatistického zisťovania. Diskusie o výsledkoch, návrhy na zmeny a úpravy štatistických výkazov a pod. sú témou, ktorá patrí do kompetencií úseku metodiky AK Slovenskej pedagogickej knižnice, s ktorým sekcia akademických knižníc SAK bezprostredne a často spolupracuje pri organizovaní svojich podujatí. Rovnako intenzívna je aj spolupráca s Oddelením pre hodnotenie publikačnej činnosti CVTI SR.

Podmienky pre prácu akademických knižníc (podobne ako iných knižničných inštitúcií) nie sú vždy ideálne. Bez ohľadu na to, či knižnice prežívajú obdobie priaznivé alebo nie, dobrou cestou, prinášajúcou úžitok je spolupráca. Určite to môžu potvrdiť príklady z praxe akademických knižníc na Slovensku.

ŽELEZODUBIENKOVÉ ATRAMENTY – PREČO JE POTREBNÉ VENOVAŤ IM POZORNOSŤ / IRON-GALL INKS – WHY TO PAY ATTENTION

Ing. Emília Hanusová, Univerzitná knižnica v Bratislave
emilia.hanusova@ulib.sk

Ing. Alena Maková, Slovenský národný archív, Bratislava
Ing. Jozef Hanus, Ministerstvo vnútra SR, Odbor archívny

Poznámka redakcie: Príspevok sa obsahom vzťahuje k problematike ochrany dokumentov a fondov a bol pôvodne pripravený na uverejnenie v bloku tohto zamerania (v *Bulletine SAK* č. 4/2012).

Abstract: Iron-gall inks belong to the most wide-spread writing inks, they have been used since antic period until recent times. A project is described aimed at research of impact of iron-gall inks on paper degradation and at methods of preservation of manuscripts written with these inks.

Keywords: iron-gall inks; manuscripts – degradation and preservation

Kľúčové slová: atramenty železodubienkové; rukopisy – degradácia a konzervovanie

Úvod

Železodubienkové atramenty, často nazývané aj železagalové, patria k najrozšírenejším písacím látkam, ktoré sa používali už od antickej doby, cez stredovek, prakticky až do novoveku.¹ V Európe sa najčastejšie používali na písanie od 11. až do začiatku 20. storočia.² Tieto atramenty začali používať pravdepodobne stredovekí mníši nielen na písanie, ale aj na kreslenie pri vytváraní iluminácií rukopisov. Obľubovali ich však aj rôzni vedci a umelci (Leonardo da Vinci, Rembrandt, Guerci-

no, Lorrain, van Gogh, J. S. Bach) pri vyhotovovaní vedeckých a umeleckých diel i na notové zápisy.³ V knižniciach, archívoch, múzeách a galériách na celom svete sa nachádza množstvo rukopisov a kresieb vyhotovených železodubienkovými atramentmi.

Ich základnými zložkami sú: tanín (kyselina galová), síran železnatý a arabská guma, ktorá sa pridávala na zabránenie sedimentácie. Hlavným zdrojom tanínu boli dubienky. Sú to anomálne novotvary buniek alebo rastlinných pletív, ktoré vznikajú cudzím zásahom (hmyz, rastliny). Objavujú sa na rôznych rastlinách. Právě dubienky sú chorobné výrastky na listoch duba, vznikajúce nabadnutím listov drobnými osami z čeľade žlabatiek Cynipidae. Dôležitou vlastnosťou uje vysoký obsah

1 SEDLÁK, F., HANUS, J. Z dejín výroby železodubienkových atramentov. In *Slovenská archivistika*, roč. 13, 1978, č. 1, s. 111-142.

2 JAMES, C. „The evolution of iron gall ink and its aesthetic consequences“: the Postprints of the Iron Gall Ink Meeting, A. J. E. Brown (Ed.). Newcastle-upon-Tyne: The University of Northumbria at Newcastle, 2001, s. 13-23. – LEVEY, M. The manufacture of inks, liqs, erasure fluids, and glues – a preliminary survey in Arabic chemical technology. In *Chymia*, 7 (1961), s. 57-72.

3 <http://knaw.nl/ecpa/ink/intro.html>

trieslovín v rôznych druhoch dubienok. Môžu obsahovať až 65% trieslovín, známych aj pod menom taníny.⁴

Druhou hlavnou zložkou železodubienkových atramentov je síran železnatý – v pôvodných receptúrach nazývaný ako vitriol (zelená skalica). V prírode sa nachádza ako nerast melanerit ($\text{FeSO} \cdot 7\text{H}_2\text{O}$), kryštalizujúci v jednoklonnej sústave. Skalica je skupinový triviálny názov pre síran železnatý (zelená skalica), zinočnatý (biela) a meďnatý (modrá). Sú to soli kyseliny sírovej, ľahko rozpustné vo vode, kryštalizujúce ako hydráty. Neskoršie sa používal vitriol spolu so síranom meďnatým na tvorbu farby v reakcii s tanínom. Obidva produkty sa získavali z minerálov kontaminovaných množstvom iných kovov, ako sú meď, hliník, zinok a horčík.⁵ Vitriol sa získaval z rôznych baní množstvom odlišných techník. Veľké zásoby boli predovšetkým v strednej Európe. Získaval sa aj ako vedľajší produkt pri spracovaní kamena, avšak bol často znečistený hliníkom.

Arabská guma je ďalšou zložkou železodubienkových atramentov, rozpustná vo vode. Je to látka, vytekajúca z kôry poranených stromov druhov akácií, rastúcich v trópoch, najmä v Afrike. Medzi najlepšie patrí tzv. guma kordofanská z povodia rieky Nílu, senegalská z Acacie Senegal – označovaná ako arabská guma, či guma z kríkov *Acacia arabica*. Rastlinné gummy sú chemicky polyuronidy nachádzajúce

sa v uvedených drevinách.⁶ V atramente plní funkciu tenzidu pre nerozpustné pigmentové častice, upravuje viskozitné vlastnosti a znižuje rozpíjivosť atramentov na papieri pri písaní.

V prevažnej väčšine receptúr na výrobu železodubienkových atramentov sa ako rozpúšťadlo najčastejšie používala voda (čerstvá alebo dažďová), víno a ocot, prípadne pivo. Prídavok alkoholu zabraňoval zamrznutiu atramentu v zime a taktiež znižoval povrchové napätie roztoku, čo umožnilo jeho rýchlejšie vsiaknutie do papiera.

Podstata železodubienkových atramentov a degradácie⁷

Tanín patrí do skupiny hydrolyzovateľných trieslovín, všeobecne nazývaných galotaníny. Sú to estery kyseliny galovej, ktoré sa vyskytujú ako mon-, di-, tri-, tetra-, penta- až polygalolylestery. Jednou z vlastností kyseliny galovej a galotanínov je schopnosť vytvárať s kovovými iónmi komplexy, ktoré sú v mnohých prípadoch tmavo sfarbené. Táto vlastnosť sa využíva aj pri výrobe atramentov. V čerstvo pripravenom roztoku atramentu, ktorý obsahoval výluh z dubienok, arabskú gumu a zelenú skalicu, vznikajú komplexné častice, skladajúce sa z kyseliny galovej a iónov dvojmočného železa. Tieto komplexné

⁶ BLAŽEJ, A. a kol. *Chémia dreva*. Bratislava, 1975, s. 117.

⁷ HANUS, J., MAKOVÁ, A., MINÁRIKOVÁ, J., HANUSOVÁ, E., SZABŔOVÁ, Z., HAVLÍNOVÁ, B., ČEPPAN, M. *Železogatové atramenty – vznik a podstata, degradačné účinky*. Prieskum stavu rukopisov v SR. Ochrana kultúrneho dedičstva VIII – Fórum konzervátora : zborník príspevkov z odborného seminára. Martin 2005, Slovenské národné múzeum Bratislava, Slovenská národná knižnica Martin. Bratislava, 2006, s. 89-93. ISBN 80-8060-179-8

⁴ TEYSSLER – KOTYŠKA. *Technický slovník naučný*, Zv. 3. Praha, 1930, s. 1002.

⁵ KOLAR, J. *Mechanism of Degradation of Cellulose*. In *Restaurator*, 9, 1997.

zlúčeniny sú pomerne labilné. Z hľadiska farebnosti sa vyznačujú tým, že sú len veľmi málo sfarbené alebo bezfarebné. Preto jednou z nevýhod týchto atramentov bola skutočnosť, že čerstvo napísaný text bol slabo viditeľný a kontrola čerstvého zápisu bola pomerne ťažká. Po nanosení atramentu dochádza k oxidačno-redukčným reakciám a chemickým zmenám, pri ktorých sa ióny železa oxidujú a vznikajú železité ióny Fe^{3+} . Oxidácia kovu má za následok aj zmenu celého komplexného systému. Vznikajú komplexné zlúčeniny kyseliny galovej s iónmi trojmocného železa. Tieto komplexy sú veľmi stabilné a vyznačujú sa farebnosťou a sú účinnou farebnou zložkou, ktorá zostáva na nosiči po nanosení atramentu. Kyselina galová je schopná vytvárať farebné komplexné zlúčeniny aj s časticami medi, prípadne inými prechodovými kovmi.

A hoci tieto atramenty pretrvávajú stáročia vo vysokej kvalite, existujú aj problémy, ktoré môžu spôsobovať. Častým javom v niektorých rukopisoch je preto lokálna degradácia papiera, ktorá môže postupovať od vzniku „zahalenia“ okolo miest s naneseným atramentom cez jeho prerážanie na zadnú stranu popísaného hárku až po vypadávanie papiera v mieste naneseného atramentu. Dôvody tejto deštrukcie – a zároveň vysokej kvality podobných typov atramentov nie sú plne objasnené. Pôvod deštruktívneho mechanizmu pôsobenia atramentov je výsledkom komplexu súbežne prebiehajúcich procesov. Dôležitú úlohu v tomto kontexte zohráva prirodzené starnutie papiera a jeho zloženie, zloženie atramentov a ich schopnosť chemických

reakcií s nosičom informácie zaznamenananej atramentom. Tieto reakcie sú veľmi ovplyvnené okolitým prostredím a podmienkami uloženia, najmä jeho teplotou a vlhkosťou. Vysoká kyslosť niektorých atramentov prispieva k hydrolytickému štiepeniu reťazcov makromolekúl celulózy; účinnosť rozpustných železnatých iónov zase k oxidačnému rozkladu celulózy.

Už pred vyše 100 rokmi na pamätnej konferencii v St. Gallen F. Ehrle z Vatikánskej knižnice varoval pred možným degradačným účinkom železodubienkových atramentov.⁸ A hoci problematika degradácie papiera vplyvom železodubienkových atramentov je už dlho známa a dosiahli sa mnohé zaujímavé výsledky⁹, systematický rozsiahly výskum v tejto oblasti začína najmä po Európskej konferencii na túto tému v Boijmansovom múzeu v Rotterdame¹⁰ aktivitami Holandského inštitútu pre kultúrne dedičstvo.¹¹

Aktivity na riešenie problematiky degradácie

V rámci 5. rámcového programu EÚ bol realizovaný vedecko-výskumný projekt

8 EHRLE, F. Über die Erhaltung und Ausbesserung alter Handschriften. Die internationale Konferenz in St. Gallen 1898. – EHLRE, F. Die Internationale Konferenz in St. Gallen am 30. September und 1. Oktober 1898 zur Beratung über die Erhaltung und Ausbesserung alter Handschriften. 1899.

9 WUNDERLICH, Ch. H. Geschichte und Chemie der Eisengallustinte – Rezepte, Reaktionen und Schadwirkungen. In *Restaurator* 100, 1994, s. 414-421; NEEVEL, J. G. Phytate : A Potential Conservation Agent for the Treatment of Ink Corrosion caused by Iron Gall Inks. In *Restaurator*, 16, 1995, s. 143-160.

10 WINDT, H. van der (ed.). Proceedings from Workshop on Iron-Gall Ink Corrosion. Rotterdam, June 16-17, 1997. Rotterdam Museum Boijmans van Beuningen, Netherlands for Cultural Heritage.

11 <http://www.knaw.nl/ecpa/ink/index.html>

„InkCor – Stabilizácia papierov obsahujúcich železodubienkové atramenty“ (EVK4-CT-2001-00049).¹² Cieľom projektu bol vývoj metód konzervovania dokumentov obsahujúcich železodubienkové atramenty. Výsledky jednoznačne poukazujú na nutnosť dvoch konzervačných krokov – odstránenie kyslosti (deacidifikácia) a použitie antioxidantov na zabránenie oxidácie už spomenutých solí Fe²⁺. Výsledky boli prezentované na medzinárodnej konferencii v Ljubljane v novembri 2004.¹³

Ďalším európskym projektom, ktorý sa zaoberal aj uvedenou problematikou, bol MIP (Transitional Metals in Paper).¹⁴ Cieľom tejto tematickej siete 5. rámcového programu „Prechodné prvky v papieroch“ bola výmena najnovších poznatkov týkajúcich sa účinku prechodných prvkov v papieroch, mechanizmov a spomalenia degradácie dokumentov a vývoja nových postupov identifikácie prebiehajúcich zmien a stabilizácie ohrozených dokumentov, rozširovanie týchto poznatkov a prepojenie národných výskumných programov a sietí v európskom priestore. Projekt bol ukončený začiatkom roku 2006 záverečnou konferenciou v Newcastle upon Tyne vo Veľkej Británii.¹⁵

Na Slovensku bol na MIP prepojený výskumný projekt Agentúry na podporu vedy a techniky „Degradácia historických rukopisov a dokumentov vplyvom pre-

chodných prvkov v písacích látkach“, ktorý sa riešil na Fakulte chemickej a potravinárskej technológie STU v Bratislave a v Slovenskom národnom archíve.¹⁶

V rámci uvedeného projektu prebehlo v Slovenskej národnej knižnici v Martine, v Univerzitetnej knižnici v Bratislave a v Slovenskom národnom archíve prieskum stavu rukopisov a dokumentov obsahujúcich železodubienkové atramenty. Podrobné vyhodnotenie celého projektu je publikované v štúdiu¹⁷. Preto v tejto práci uvádzame len základné informácie o jeho vyhodnotení.

Najväčšiu časť zbierok rukopisov v Slovenskej republike možno nájsť na jej najväčších pracoviskách, ktoré sa popri fyzickej ochrane týchto zbierok starajú o ich analýzu a spracovanie. K takýmto pracoviskám patrí Slovenská národná knižnica v Martine (SNK), Univerzitná knižnica v Bratislave a Slovenský národný archív. Na hodnotenie sa vybrali rukopisy písané železodubienkovým atramentom, resp. atramentom, ktorého zloženie je na báze Fe(II) a Cu(II) iónov, teda rukopisy písané väčšinou hnedým až čiernym atramentom. Rozsah výberu závisel od objemu zbierky rukopisov v danej organizácii a v každej organizácii ho vykonával príslušný kustód.

16 ČEPPAN, M., LATHOVÁ, D., HANUS, J. Deštrukcia historických dokumentov – korózia železodubienkových atramentov. In *Papier a polygrafia II*, roč. 4/2004, s. 42-43.

17 HANUS, J., MAKOVÁ, A., ČEPPAN, M., MINÁRIKOVÁ, J., HANUSOVÁ, E., HAVLÍNOVÁ, B. Survey of historical manuscripts written by iron gall inks in the Slovak Republic. In *Restaurator: International Journal for the Preservation of Library and Archival Materials*, 2000, s. 1-16.

12 <http://www.inforsrv.nuk.uni-lj.si/jana/Inkcor/index.Htm>

13 <http://www.paperdurability.org/>

14 <http://miponline.org/>

15 http://www.miponline.org/upcoming_meetings.htm

Hodnotiace kritériá boli zoskupené do troch okruhov:

A. Údaje o papieri – v tejto časti sa hodnotila papierová podložka a jej základné vlastnosti, ktoré mohli ovplyvniť stav rukopisu.

B. Údaje o záznamových prostriedkoch:

Charakteristika atramentu – pod atramentom sa rozumie príslušný iron-gallový atrament a jeho farba sa volila ako th – tmavohnedá, h – hnedá, bh – bledohnedá, čier – čierna, čer – červená, fia – fialová. Voľba hnedého zafarbenia atramentu je pomerne subjektívna, ale voľba pre tmavohnedú farbu (blízku čiernej farbe) je pomerne jednoznačná, ako bledohnedý sa označil atrament alebo viditeľný alebo málo výrazný, viditeľne odlišný od ostatných. Všetko ostatné sa označilo ako hnedá farba.

Ďalej sa hodnotila *citlivosť atramentu* na: vodu, polárne rozpúšťadlo (etylalkohol), nepolárne rozpúšťadlo (toluén). Testovala sa prítomnosť Fe^{2+} , Cu^{2+} iónov a merala sa hodnota pH.

C. Deštrukcia papiera vplyvom atramentu – v tejto časti sa hodnotil vplyv atramentu, pečiatky, ceruzky a guľčkového pera na papier. Strana, na ktorej je záznam urobený bola označená ako recto, opačná – zadná strana papiera je označená ako verso. Ak je záznam písaný obojstranne, vybrala sa pre hodnotenie len jedna strana.

Na recte sa hodnotilo:

- › poškodenie papiera vplyvom atramentu – ak je v mieste, kde je atramentom napísaný text, papier poškodený – prasknutý, sú viditeľné lupou mierne trhlinky, alebo je papier úplne vypadnutý;

- › *zapíjanie* – vyznačilo sa v prípade, že okolo napísaného atramentu je viditeľné zapíjanie do papiera a vytvoril sa závoj vo farbe atramentu;

- › *vyblednutý atrament* – vyznačilo sa, ak je zrejme, že atrament vybledol v procese starnutia;

- › *bezo zmeny* – ak nebolo viditeľné žiadne poškodenie papiera okolo atramentu.

Na verse sa hodnotilo:

- › poškodenie zadnej strany papiera – ak bol papier perforovaný aj na zadnej strane, sú viditeľné trhliny v mieste, kde je na prednej strane robený záznam;

- › *náznaky atramentu* – ak sú len čiastočne viditeľné náznaky atramentu;

- › atrament prechádza – ak bolo výrazne viditeľné prechádzanie atramentu, resp. je viditeľný celý záznam aj na tejto strane;

- › *bezo zmeny* – ak bola zadná strana papiera neporušená a nebolo vidieť žiadne prechádzanie atramentu.

Vyhodnotenie

Počas tohto prieskumu bolo hodnotených 170 rukopisov, ich počet v jednotlivých organizáciách ukazuje nasledujúca tabuľka.

Všetky rukopisy boli písané na papieri. Na ručnom papieri bolo napísaných 63%, na strojovom 37%. Všetky papiere boli bezlignínové a ich pH sa pohybuje v oblasti slabokyslej a kyslej.

Záver

Na základe hodnotenia 170 vybraných rukopisov z týchto inštitúcií možno čiastočne predpokladať, aké môžu byť príčiny po-

Inštitúcia	Rukopisy	Storočie					
		15.	16.	17.	18.	19.	20.
Slovenská národná knižnica	83	0	7	18	9	30	19
Univerzitná knižnica	47	5	3	10	10	9	10
Slovenský národný archív	40	10	7	3	10	10	0
Sumár	170	15	17	31	29	49	29

škodenia rukopisov, používané záznamové prostriedky, ich vplyv na papierovú podložku, zloženie atramentov, ich rozpustnosť v rôznych rozpúšťadlách. Možnosti identifikácie atramentov na rukopisoch umožňujú predpokladať, aké konzervačné postupy je potrebné vybrať na stabilizáciu papiera a vlastného atramentu.

Zo získaného vyhodnotenia možno urobiť nasledujúce závery:

- Atramenty použité na rukopisné záznamy majú pH v kyslej oblasti a spôsobujú zmeny papierovej podložky. I keď výrazné poškodenie papiera bolo zaznamenané len v 6%, výsledky hodnotenia zadnej strany rukopisov ukazujú, že je veľké percento rukopisov, kde už toto poškodenie nastáva, napriek tomu, že vrchná strana papiera sa v oblasti nánosu rukopisu zdá nezmenená.
- Začiatky poškodenia papiera sa prejavujú zapíjaním atramentu – krvácaním atramentu do papiera.
- Rukopisy sú písané tak na ručnom ako i na strojovom papieri, pôvodne dobrej kvality, na bezlignínových papieroch, ktorých pH sa pohybuje v oblasti slabo kyslej až kyslej. Strojový papier, vďaka použitému glejeniu je výrazne kyslejší a náchylnejší na poškodenia ako ručný papier.
- Ručné papiere boli najčastejšie zaglejené

bielkovinovým glejením, predpokladáme, že najväčší podiel tvoril živočíšny glej. Bola dokázaná i kombinácia so síranom hlinitým, toto glejenie je kyslej povahy.

- Najpočetnejšie sa vyskytujú záznamy písané atramentmi s kombináciou viacerých kovov – Fe^{2+} a Cu^{2+} (resp. iného kovu a tieto atramenty majú aj najväčší podiel na poškodení papiera a sú pozorovateľné aj na versovej strane papiera. Sú to atramenty kyslé a najčastejšie bývajú tmavohnedej farby.
- Väčšina atramentov je nerozpustná vo vode a alkohole. Atramenty nie sú rozpustné v toluéne.
- Najčastejšie poškodenie rukopisných záznamov je spôsobené biologickým poškodením, ktoré sa prejavuje i vznikom foxingových škvŕn na papieri. Všetky organizácie, ktoré sa podieľali na hodnotení, majú rukopisy takto poškodené.
- Rukopisy sú popísané rôznymi záznamovými prostriedkami, z ktorých sú mnohé rozpustné vo vode a etanole, čo je nutné zohľadniť pri výbere konzervačných postupov.

Uvedené výsledky dokazujú, že aj v tejto oblasti je potrebné venovať neustálu pozornosť ochrane tohto druhu kultúrneho dedičstva.

ZO ŽIVOTA NEČLENSKÝCH KNIŽNÍC

PREDSTAVUJEME ŠKOLSKÚ KNIŽNICU ZÁKLADNEJ ŠKOLY ŠKULTÉTYHO V TOPOĽČANOCH

Niekoľko slov o topoľčianskej základnej škole

Topoľčany sú mesto ležiace v Nitrianskom kraji. Teritórium mesta je ohraničené severne sútokom Bebravy s Nitrou a na juhu sútokom Chociny s Nitrou. V roku 1342 sa Topoľčany stali kráľovským mestom.

Základná škola bola slávnostne otvorená roku 1980 a už o sedem rokov jej bol priznaný štatút jazykovej školy. V súčasnosti sa v nej vyučujú štyri jazyky, a to anglický, francúzsky, nemecký a ruský jazyk. V roku 1998 získala ocenenie Škola podporujúca zdravie a zároveň sa stala členom Národnej siete škôl podporujúcich zdravie v Slovenskej republike. Počtom žiakov sa vždy radila k väčším školám, pretože počet jej žiakov nikdy neklesol pod 500.

Základná škola sa v priebehu posledných rokov zmenila vďaka celkovej rekonštrukcii zvnútra i zvonku. Prostredníctvom projektu Infovek a ďalším projektom sa jej podarilo získať veľké množstvo kvalitných počítačov s pripojením na internet. Vybudovala tri počítačové učebne a dve jazykové laboratória. S podporou rady rodičov sa jej dokonca podarilo vybaviť všetky učebne informačnými a komunikačnými technológiami. - Škola sa aktívne zapája do rôznych školských a mimoškolských súťaží s cieľom podporiť vzťah žiakov k svetu, prírode, literatúre, jazykom, počítačom či športu. Ako príklad môžeme uviesť viacero absolútnych víťazov za obdobie máj

- jún 2012 v šachovej lige, v súťaži Kuchár bez čapice, vo viacboji všestrannosti alebo v školskej lige Street hokej. O úspechoch školy a jej činnosti sa môže široká verejnosť dozvedieť prostredníctvom webového sídla: www.zsskultetyho.sk alebo prostredníctvom školskej televízie HALÓtelka. Školská televízia funguje od školského roku 2010/2011. Jej úlohou je podrobne mapovať život školy a pravidelne informovať o ňom prostredníctvom školských správ.

Základné informácie o školskej knižnici

Súčasťou základnej školy je školská knižnica, ktorá v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu plní informačnú, vzdelávaciu, kultúrnu i voľnočasovú funkciu. Školská knižnica v rámci rekonštrukcie školy v roku 2006 získala dve miestnosti. V prvej miestnosti sa nachádza výpožičný pult spolu s knižničnými dokumentmi, ku ktorým majú používatelia voľný prístup. V druhej miestnosti sa nachádza čítareň spolu s 54 čitateľskými miestami.

Školská knižnica k 31. decembru 2011 evidovala 4 981 knižničných jednotiek, 563 registrovaných používateľov z celkového počtu 758 potenciálnych používateľov, 3 293 výpožičiek, 126 vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí pre používateľov a z toho 58 akcií informačnej výchovy. Na nákup nových 180 knižničných dokumentov vynaložila v roku 2011 finančnú sumu 1 506 €. Tieto finančné prostriedky

pochádzali z rozpočtu základnej školy a z pravidelných príspevkov Rady rodičov. Je potrebné zvlášť zvýrazniť skutočnosť, že školská knižnica má skoro celý knižničný fond spracovaný automatizovane. Využíva knižnično-informačný systém Clavius, ktorý si zakúpila z finančných prostriedkov Ministerstva školstva SR v rámci rozvojového projektu Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc 2006. Školskej knižnici sa vďaka tomuto rozvojovému projektu, v ktorom bola finančne podporená aj v roku 2008, podarilo kúpiť nielen uvedený knižnično-informačný systém, ale aj napríklad počítač, multifunkčné zariadenie na kopírovanie a skenovanie a množstvo kníh. Do čítárne škola zo svojho rozpočtu zakúpila dataprojektor, premietacie plátno, televízor a hifi vežu. Z projektu Otvorená škola kúpila notebooky pre používateľov školskej knižnice.

Školská knižnica je prístupná svojim používateľov 10 hodín týždenne. Školská knižnička poskytuje základné a špeciálne knižnično-informačné služby, využíva rôzne formy a metódy individuálnej alebo kolektívnej práce s používateľmi. Počas celého školského roku organizuje veľké množstvo akcií na podporu rozvoja čitateľskej gramotnosti a informačnej výchovy. Taktiež aktívne spolupracuje s učiteľmi pri vyučovacích hodinách v priestoroch školskej knižnice alebo v triedach.

Napríklad v mesiacoch september až október sa každoročne v priestoroch školskej knižnice realizujú exkurzie a tematické ho-

diny informačnej výchovy na základe dohody školskej knižničky s učiteľmi jednotlivých vyučovacích predmetov. Školská knižnička zoznamuje žiakov s poslaním školskej knižnice, knižničným a výpočítnym poriadkom, knižničným fondom, knižnično-informačnými službami. Učí žiakov napríklad využívať vlastný offline katalóg knižnično-informačného systému Clavius, pracovať v prostredí internetu, vyhľadávať knižné tituly v online katalógoch iných knižníc, orientovať sa v množstve informácií, ktoré sú uložené v klasických alebo elektronických informačných zdrojoch.

V čítárni sa takisto pravidelne organizujú školské kolá recitačných súťaží, ako sú:

- › školské kolo Šaliansky Matko, Hviezdoslavov Kubín,
- › školské a obvodné kolo olympiády zo slovenského jazyka a literatúry, z anglického a nemeckého jazyka,
- › školské kolo biologickej a fyzikálnej olympiády,
- › školské kolo súťaže Slávik Slovenska.

V priestoroch čítárne školská knižnička organizuje aj besedy so spisovateľmi (napr. s Evou Siegelovou, Gabrielou Futovou, Zdenkou Lacikovou, Romanom Bratom) alebo s odborníkmi na zaujímavé témy (napr. s lekármi na tému Čas premien – dievčatá, Zdravý životný štýl, s členom policajného zboru na tému Násilie v školskom prostredí, so zamestnancami Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Topoľčanoch na tému Voľba povolania, s psychologičkou Poruchy učenia a správania sa žiakov).

Počas celého školského roku organizuje

školská knižnica okrem uvedených podujatí aj napríklad literárne a vedomostné súťaže, súťaž v tvorbe prezentácií v powerpointe, hodiny hlasného čítania, hodiny tvorivého písania, rozhlasové a televízne literárne relácie, dramatizácie príbehov, literárne karnevaly, literárne vychádzky, vianočné akadémie, výstavy kníh s cieľom rozvíjať u žiakov ich kreativitu, fantáziu, hravosť, vytrvalosť a zdravú súťaživosť. Niekoľkokrát do roka na svoje podujatia pozýva aj zamestnancov školy, rodičov žiakov a predstaviteľov topolčianskej samosprávy.

Celoslovenské alebo medzinárodné projekty na podporu čítania

Školská knihovníčka, ako už bolo spomenuté, na jednej strane sama kreatívne navrhuje a organizuje podujatia na podporu čítania, na druhej strane často prijíma pozvanie aj iných subjektov. Najčastejšie sa aktívne zapája do týchto celoslovenských a medzinárodných projektov:

- ***Súťaž o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníc***

Do tejto súťaže, ktorú organizuje Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave, sa školská knižnica aktívne zapája od roku 2006. A hneď v druhom ročníku súťaže sa umiestnila na druhom mieste. V rámci súťažnej témy Čítanie, Poznávanie, Konanie zorganizovala podujatie pod názvom Po stopách knihy, v rámci ktorého pripravila pre žiakov vychádzku po stopách topolčianskych knižných hrdinov a návštevu tlačiarne Tristanpress. Žiaci podujatie za-

všili kreslením vlastných zážitkov z celého dňa. Finančnú odmenu vo výške 664 € využila školská knižnica na nákup kníh podľa vlastného výberu do svojho knižničného fondu. Aj v ostatných ročníkoch sa školská knižnica usilovala naplniť cieľ súťaže, a to zábavnými formami práce s knihou podporiť u žiakov dobrý a trvalý vzťah ku knihe, školskej knižnici, k čítaniu a poznávaniu nového. Osláv Medzinárodného dňa školských knižníc sa často nezúčastňujú len členovia školskej komunity. Napríklad v roku 2011 školská knižnica umožnila aj rodičom žiakov a iným rodinným príslušníkom zapojiť sa do realizácie súťažného podujatia pod názvom Medzinárodný deň školských knižníc i európsky deň. Súčasťou podujatia bola žiacka vedecká konferencia, pracovné a tvorivé dielne, dramatizácia rozprávok, výroba triednych encyklopédií a leporel. Výnimočnosť celého podujatia dokazujú hodnotenia samotných žiakov. Žiak 3. ročníka Krištof napísal: „Bolo to super. Nič iného som si nemohol priať. Spoznal som iných ľudí a ukazoval som im, čo som sa naučil. Čítal som im, kreslil ...“ A v podobnom duchu sa vyjadrila aj žiačka 7. ročníka Melisa: „Bol to zábavný a zaujímavý deň. Najviac sa mi páčili výrobky, ktoré sme pripravovali s pomocou rodičov a súrodencov.“

- ***Týždeň slovenských knižníc***

Od roku 2009 sa školská knižnica zapája do celoslovenského podujatia Týždeň slovenských knižníc, ktoré organizuje Slovenská asociácia knižníc v spolupráci so Spolkom slovenských knihovníkov. Prostredníctvom najrozmanitejších aktivít sa usiluje každoročne naplniť základný cieľ

podujatia, a to pozitívne zviditeľňovať svoju školskú knižnicu ako kultúrnu a vzdelávaciu inštitúciu. Napríklad v tomto roku od 26. marca do 1. apríla v spolupráci so školským klubom detí pripravila päť podujatí na tému: Čarovný svet hádaniek, Ilustrujeme rozprávky, Deň s Romanom Bratom, Hrdinovia z ríše zvierat, Z každého rožku trošku. Súčasťou týchto podujatí boli napríklad hádanky, kvízy, interaktívne hry, hlasné čítanie rozprávkových príbehov, ilustrovanie prečítaných rozprávok, dramatizácie rozprávok, premietanie filmov, beseda so slovenským spisovateľom a beseda o zvieratkách a prírode.

• **Týždeň hlasného čítania**

Školská knižnica pravidelne prvý aprílový týždeň v danom kalendárnom roku organizuje Týždeň hlasného čítania. Podujatie vyhlasuje Združenie Orava ako nezisková, mimovládna a profesijná organizácia, zastupujúca záujmy detí, pedagógov, rodičov a sympatizantov školy. Cieľom tohto podujatia, ktorého téma sa každoročne mení a prebieha podľa vopred zvolenej hry, je zblížiť svet dospelých so svetom detí prostredníctvom príbehov a rozprávok. Napríklad v tomto roku bola vyhlásená téma S knihou z kvietka na kvietok. Žiaci mali pomocou plnenia herného plánu poskladať slová do citátu od Johna Ruskina: "Knihy sú ľuďom čo krídla vtákom". Školská knižnička v spolupráci s učiteľkami z prvého stupňa namnožila hrací plán a dala ho každému žiakovi domov, aby ho odovzdal svojim rodičom alebo iným dospelým, ktorí mu budú čítať denne aspoň 10 – 15 minút. Za prečítanie si potom každý deň mohol žiak vyfarbiť časť dobrodruž-

nej cesty a splniť jednu úlohu. Na konci týždňa pomocou splnených úloh poskladal žiak daný citát. Je potrebné zvlášť zvýdvihnúť iniciatívu školskej knižničky, ktorá nielen realizovala toto podujatie vo svojej školskej knižnici, ale bola dokonca po tretíkrát spoluautorkou celoslovenskej aktivity pre starších žiakov Čítame – poznávame – komunikujeme. Cieľom aktivity bolo čítanie s porozumením, oboznámenie sa so súčasnou literárnou tvorbou pre deti a mládež, oboznámenie sa so životom a tvorbou vybraného autora a napísanie listu autorovi.

• **Čítajme si ...**

Školská knižnica sa zapojila aj do dvoch ročníkov celoslovenského projektu Čítajme si ..., ktorý pravidelne organizuje od roku 2008 Linka detskej istoty pri SV UNICEF v spolupráci so Slovenskou asociáciou knižníc a ďalšími partnermi. Žiaci 25. marca 2010 od 9. hodiny do 15. hodiny čítali knihu od Petra Gajdošika *Zverinec na siedmom poschodí*. V roku 2011 žiaci zase 31. mája čítali knihu od Stanislava Štepku *Lastovičie rozprávky*.

• **Česko-slovenský projekt Záložka do knihy spojuje školy**

Školská knižnica sa takisto zapojila do všetkých troch ročníkov česko-slovenského projektu Záložka do knihy spojuje školy, ktorú organizovala Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave v spolupráci s Národnou pedagogickou knižnicou J. A. Komenského v Prahe. So všetkými partnerskými školami (Základná škola v Šaštíne, Základná škola v Hradci Králové a Základná škola na ulici J. M.

Petzvala v Spišskej Belej) sa jej podarilo vytvoriť priateľské kontakty a prostredníctvom výmeny záložiek do kníh podporiť u žiakov záujem o čítanie a návštevu školskej knižnice. Žiaci vyrábali záložky najmä na hodinách výtvarnej výchovy. Niektorí ich vyrábali aj v školskom klube detí alebo v rámci záujmových krúžkov. Našli sa aj takí, ktorí ich zdokonaľovali s pomocou rodičov alebo starších súrodencov doma. Pri výrobe záložiek používali rôzne techniky, ako napríklad kreslenie, lepenie, koláž. Na niektoré záložky pripevnili príviesky s korálikmi alebo vlastnoručne pletené stužky. Námety na záložky žiaci hľadali v rozprávkových knihách, dobrodružných románoch či filmoch. Počas troch rokov až 727 žiakov z topolčianskej základnej školy pripravovalo záložky do kníh pre svojich českých a slovenských kamarátov a pripojilo k nim priateľské listy s podrobnými informáciami o sebe, svojej rodine, škole, meste.

V r. 2007 – 2011 v školskej knižnici aktívne pracoval čitateľský klub HEVI Kvapky, ktorý vznikol z podnetu spisovateľa Daniela Heviera a vydavateľstva HEVI. Čitateľský klub ochotne pomáhal pri organizovaní všetkých podujatí v školskej knižnici. Pravidelne sa takisto podieľal na príprave napríklad vedomostných kvízov pre školský klub detí. Päťkrát do roka pripravoval pre bývalé učiteľky základnej školy – dôchodkyne takzvaný Čaj o 15-tej. Dokonca spoločne so školskou knižničkou pripravil informačné letáky o výpožičných hodinách školskej knižnice, vypracoval pravidlá správania sa v školskej knižnici pre jej používateľov a odporúčanie pre

rodičov žiakov, ako s deťmi čítať. Odporúčanie obsahuje *desať tipov na podporu čítania*. Každý jeden tip je ešte doplnený stručným návodom, ako ho realizovať priamo s dieťaťom. - Treba podotknúť, že všetkých členov tohto klubu spájala nielen radosť z čítania, vlastnej tvorby, ale aj priateľstvo a spoločné zážitky.

V januári sa využívajú priestory školskej knižnice na *zápis žiakov do prvého ročníka*. Deti v sprievode svojich rodičov najskôr absolvujú pohovor s učiteľkou, školským psychológom a špeciálnym psychológom. Následne formou hry v priestoroch čítárne preukazujú svoje schopnosti, zručnosti a pripravenosť na vstup do základnej školy.

Estetické prostredie čítárne využíva škola aj na oslavu *Dňa matiek*. Na túto oslavu pozýva predovšetkým matky žiakov prvých ročníkov. Slávnosti sa môžu zúčastniť aj staré mamy žiakov alebo ich otcovia. Učiteľky a vychovávateľky v spolupráci so školskou knižničkou vždy pripravujú kultúrny program, ktorý pozostáva z powerpointovej prezentácie zo života prváčikov, z recitácie básničiek, dramatizácie rozprávok, tancov. Následne každý prváčik odovzdá vlastnoručne urobený darček pre svoju mamičku ako poďakovanie za jej lásku a starostlivosť.

Priestory čítárne sa využívajú aj na organizovanie regionálnych kôl *Projektu Občan*, do ktorého sa žiaci základnej školy zapájajú od roku 2009. Projekt každoročne organizuje Združenie Orava. Jeho cieľom je výchova mládeže k demokratickému občianstvu. Žiaci sa zameriavajú na celoštátne,

miestne, školské alebo triedne problémy. Pod vedením učiteľa sa učia, ktorá verejná inštitúcia a na akej úrovni je vhodná na riešenie daného problému. Pričom v čo najväčšej miere využívajú aj konzultácie so školskou knihovničkou a informačné zdroje školskej knižnice. Žiaci sa napríklad venovali týmito témam: Je televízia vždy prínosom? Prečo deti málo čítajú? Parkovanie pred školou ... Zo zhromaždeného materiálu vytvorili portfólio (usporiadaný súbor písomných prehlásení, tabuliek, grafov, fotografií a pod.), ktoré prezentovali pred svojimi spolužiakmi. Niekoľkokrát sa žiakom podarilo prezentovať svoj projekt aj v rámci celoslovenskej prehliadky v Národnej rade SR.

V školskej knižnici sa pravidelne konajú zasadnutia predmetovej komisie slovenského jazyka a literatúry a stretnutia riaditeľov škôl z topoľčianskeho okresu. Prebiehajú v nej aj kurzy prvej pomoci pre učiteľov a žiakov 9. ročníka. Niekoľkokrát sa v nej zrealizovalo aktualizčné vzdelávanie učiteľov topoľčianskeho okresu, zamerané na tvorbu školského vzdelávacieho programu.

Je potrebné zdôrazniť, že školská knihovnička taktiež spolupracuje s učiteľmi pri plnení cieľov a poslania školského vzdelávacieho programu Škola tretieho tisícročia. Okrem napĺňania výchovno-vzdelávacích a informačných potrieb učiteľov i samotných žiakov sa podieľa na vyhľadávaní a využívaní informačných zdrojov, na uplatňovaní inovatívnych vyučovacích metód a foriem práce, vedie žiakov k tomu, aby pri svojom učení sa premýšľali, vedeli vy-

hľadať relevantné informácie, pracovali tímovo a vzájomne si pomáhali. Znakom tohto jej úsilia sú aj *realizované vyučovacie hodiny v priestoroch školskej knižnice*. Denne sa priestory školskej knižnice využívajú napríklad na vyučovanie slovenského jazyka a literatúry, ekológie, prírodovedy, vlastivedy, finančnej gramotnosti, geografie, mediálnej, etickej a náboženskej výchovy.

Na ilustráciu uvedieme vyučovaciu hodinu 7. ročníka vyučovacieho predmetu Svet práce. Na začiatku hodiny, ktorá bola zameraná na tému Starostlivosť o rastliny a ich pestovanie, učiteľ rozdelil žiakov do troch skupín a každej zadal rovnakú úlohu, a to vyhľadať informácie o pestovaní a presadzovaní izbových rastlín. Prvá skupina vyhľadávala informácie na internete, druhá skupina v knižničnom fonde a tretia skupina v časopisoch ktoré priniesol učiteľ. Všetky skupiny využívali pomoc školskej knihovničky. Zástupcovia jednotlivých skupín informovali ostatných žiakov o získaných informáciách. Podstatné údaje spracovali do wordovského dokumentu a nalepili na plagát, ktorý ešte doplnili vystrihnutými obrázkami z časopisov. Takto vytvorenú učebnú pomôcku zobrali do vestibulu a podľa nej na nasledujúcej vyučovacej hodine presádzali kvetiny do črepníkov.

Priestory školskej knižnice, jej knižničný fond a informačné a komunikačné technológie využíva aj redakčný tím školského časopisu *Čas na oddych*. Súčasťou tohto časopisu je stála rubrika *Zo života školy*, ktorá informuje o činnosti školskej knižnice a o jej pripravovaných aktivitách.

Na záver treba povedať, že školská knižnica poskytováním svojich priestorov pre výchovno-vzdelávacie i voľnočasové aktivity sa usiluje zvyšovať vzdelanostnú úroveň učiteľov i samotných žiakov školy, uspokojovať ich informačné potreby, podieľať sa na zmysluplnom využití ich voľného času a osobitne podporovať rozvíjanie záujmov svojich používateľov.

Jedinečné postavenie školskej knižnice v živote školy, realizácia jej rôznych programov zameraných na prácu s informáciami a projektov určených na podporu čítania sú výsledkom úsilia a spolupráce všetkých členov školskej komunity. Osobitne sa za týmto úsilím skrýva dennodenná činorodá práca školskej knihovníčky a riaditeľky školy, ktorá povedala: "V živote školy sa počas roka uskutočňujú rôzne podujatia,

akcie, ktoré pre našich žiakov pripravujeme s láskou a ochotou. Sme presvedčení, že sme ľudia, ktorí sa života našich zverencov dotknú iba nakrátko – počas školskej dochádzky. O to viac sa snažíme, aby sme v ich srdciach zanechali trvalý odtlačok a jednoducho sa stali pre nich nezabudnuteľnými." - A práve slová riaditeľky školy Mgr. Márie Bezákovej naplňujú všetky atribúty kvalitnej školskej knižnice.

(Príspevok bol napísaný na základe osobnej návštevy školskej knižnice. Za konzultácie ďakujem školskej knihovníčke Mgr. Daniele Vystrčilovej a riaditeľke školy Mgr. Márii Bezákovej.)

Mgr. Rozália Cenigová, Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave
Rozalia.cenigova@spgk.sk

NAŠA ANKETA: POHĽAD NA PROFESIU KNIHOVNÍKA

KNIHOVNÍCI – SENIORI A KNIHOVNÍCKA PROFESIA

Európska komisia vyhlásila rok 2012 za *Európsky rok aktívneho starnutia a solidarity medzi generáciami*. S rozmanitými aktivitami knižníc pri práci so seniori sa stretávame dnes už bežne, najmä v programoch počítačovej gramotnosti, ale v súvislosti s tohtoročným európskym úsilím ma zaujali knihovníci – seniori. Niektorí majú šťastie a „materská“ knižnica na nich nezabúda, udržuje s nimi kontakty pri rôznych príležitostiach, iní sa individuálne stretávajú s bývalými kolegami a tí ostatní majú smolu, kontakty sa prerušili. V odbornej tlači sa o knihovníkoch – senioroch píše sporadicky. Výnimkou sú niektoré ich spomienky, či rozhovory (napr. aj v tomto bulletinu v rubrike Personálie).

Výborným príkladom spolupráce medzi generáciami, ba priam pýchou je dlhoročné fungovanie *Seniorklubu Spolku slovenských knihovníkov*. Ten vďaka finančnej podpore spolku, organizačnej a odbornej angažovanosti tajomníčky SSK Marty Weissovej a PhDr. Anny Kucianovej, PhD. zo Slovenskej národnej knižnice v Martine umožňuje knihovníkom – seniorom stretávať sa na kultúrno-poznávacích podujatiach spojených s návštevami knižníc v rôznych regiónoch Slovenska (napr. Turiec, Liptov, Kysuce, dolné Považie, Poddukliansko, Orava, Záhorie, Gemer ...). Seniori tak majú možnosť zostať v kontakte s kolegami, svojimi známymi i s neznámymi pracovníkmi z rozličných typov knižníc, ako aj so súčasnými trendmi v odbore,

ktorému neraz venovali celý svoj profesionálny život.

Tohto roku sa členovia Seniorklubu SSK zišli (8.-9. augusta 2012) v hostiteľskej Turčianskej knižnici v Martine a venovali sa Turcu. Počas tohto podujatia som oslovila niektorých knihovníkov – seniorov s otázkou: *vybrali by ste si ešte raz knihovnícke povolanie (prečo áno, prečo nie)?* Tento miniprieskum s anonymnými odpoveďami je krátkou sondou do sveta seniorov a vo viacerých prípadoch odkrýva doteraz nevypovedané myšlienky.

- Áno, opäť by som si vybrala knihovníctvo. Vyštudovala som tento odbor a mám k nemu hlboký vzťah.
- Zmenila sa doba a ušľachtilé knihovnícke ciele pomáhať bezplatne pri vyhľadávaní informácií sa zmenili na nadštandardné platené služby. Už by som sa nevrátila do knižnice, ale venovala by som sa niečomu inému, napr. záhradnej architektúre, konzultáciám a poskytovaniu informácií z tejto oblasti, ktorá ma zaujala.
- Knihovníctvo som si vybrala sama, keď som odišla zo štúdia ekonómie. Nikdy som neľutovala.
- Myslím, že stačilo. Veď nevstúpiš dvakrát do tej istej rieky.
- Rozhodne. Iné ako prácu v knižnici si neviem predstaviť. Nezvolil by som si zaručene iný študijný odbor ako knihovníctvo.
- Iste by som si vybrala knihovníctvo, ale

jeho klasickú podobu. Práve naša generácia knihovníkov sa musela stále veľa učiť, preškoľovať, meniť pôvodné zameranie, lebo vývoj išiel prudko vpred. Možno je lepšie pri výbere štúdia sa viac potrápiť a venovať sa inej špecializácii, napríklad počítačom a zabudnúť na knižnicu.

- V knihovníckej profesii som sa našla, ale zrejme by som si ju druhýkrát nevybrala. Myslím, že by som šla radšej k ozbrojeným silám.
- Od detstva mi kniha prirástla k srdcu, obohacuje ma. Povolanie knihovníčky mi vlastne vybrala mama, keď videla ako rada čítam. Neľutujem, že som sa dala na túto cestu. Kniha ma vedie do vzdialených svetov a dáva mi chuť do života.
- Nie, treba aj z niečoho žiť. Nie je nič povzbudzujúce, umiestniť sa v rebríčku

profesií pred upratovačkou. Navzájom sa síce neustále presvedčame, akí sme dôležití, bez nás nik nič nenájde, nenaučí sa a pod., ale v spoločenskom ocenení je to inak. Nechcem sa nechať opäť zdeptať. Možno, že raz aj táto profesia nájde spoločenské uznanie.

- Knihovníctvo je môj koníček. To mi ostalo a nemenil by som.
- Záviselo by od kolektívu a vedenia knižnice. Akékoľvek nadšenie, presvedčenie, snah ... skrachujú na medziľudských vzťahoch.
- Zostal by som verný knihovníctvu. Veď to je brána do sveta a literatúry, Je to vlastne čarovné povolanie.

*Z rozhovorov spracovala E. Čelková
lcelkova@chello.sk*

KNIŽNICA JE DOBRÉ MIESTO NA PODÁVANIE RÚK

Asi pred dvoma rokmi mi v čitárni Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave po skončení programu prezentácie, už si nepamätám akej, z toho veľkého množstva prezentovaných kníh, jedna diváčka povedala, že v tejto budove pracovala kedysi ako banková úradníčka. Vtedy to bola Slovenská poľnohospodárska banka a teda miesto, kde sa sústreďovalo veľké bohatstvo. Už dávno tu banka nie je, iba to bohatstvo zostalo, aj keď iného druhu. A o tom druhom bohatstve chcem rozprávať. Že sú to knihy, ako duchovné bohatstvo, to je samozrejmé, na to knižnice slúžia, ale je tu ešte niečo, čo si ako častá návštevníčka, aj scenáristka programov v čitárni knižnice pravidelne všimam. Kedysi dávno, v období propagácie socialistického celosvetového mieru,

bol známy plagát, kde si deti z celého sveta, jasne že všetkých farieb pleti, podávali ruky a obopli tak celú zemeguľu. Bol to krásny plagát, tá myšlienka, aj keď trochu utopická, platí dodnes.

Niečo z tej myšlienky a trochu z tej utópie sa darí realizovať v Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave. Je to miesto, kde si ľudia podávajú ruky, často a srdečne. Možno na znak pokoja, možno na znak uznania, možno na znak toho, že najväčším bohatstvom človeka je, keď má komu podať ruku a keď ľudia radi podávajú ruku jemu. Tu, v knižnici začínajú od malých detí, ako na tom známom plagáte. Deti si všeobecne veľmi rady podávajú ruky s dospelými a ak je to spojené ešte aj s gratuláciou k nejakému malému či

veľkému úspechu, tak to si také dieťa naozaj užíva a na veľmi dlhú dobu zapamätá.

A ešte jedno podávanie rúk chcem spomenúť. Pred rokmi, nie je podstatné pred kolkými, som učila na Gymnáziu Jána Holého v Trnave Julka Barteka, veľmi múdreho nevidiaceho chlapca, ktorý dokázal zmaturovať v škole nijako nie ľahkej a preňho ťažkej dvojnásobne. Čo dvojnásobne, neviem to vyčíslieť, koľkonásobne. Tomu sme, po úspešnej maturite, všetci nadšene potriasali rukou, možno ho aj bolela. Ne-

skôr skončil Julko aj vysokú školu a teraz pracuje tu v Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave, robí neskonale dôležitú prácu, pomáha nevidiacim ľuďom vedieť.

Po rokoch by som si s ním opäť chcela podať ruku. Lebo podaním ruky sa dá vidieť do človeka. Skúste to so zavretými očami.

*Eva Jarábková-Chabadová,
členka klubu Fórum humoristov pri
Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave
e.jarabkova@centrum.sk*

MESIAC MÚDROSTI

*Známy pedagóg
Jan Amos Komenský povedal:
„Nemilovať knihu znamená
nemilovať múdrosť
a nemilovať múdrosť znamená
stávať sa hlupákom.“*

Zvykli sme si dávať mesiacom rôzne prívlastky. Marec sa najčastejšie spája s knihou a niekedy aj s povolaním učiteľa, keďže 28. marec je Dňom učiteľov, ako spomienka na narodenie Jana Amosa Komenského.

Úloha knihy sa v posledných rokoch výrazne zmenila. V minulosti bola kniha jedným z hlavných zdrojov poučenia, zábavy a rozvoja fantázie. Kníh nebolo veľa a nie každý mal možnosť získať dajakú, niekto knihy dokonca pre svoju negramotnosť nemohol ani čítať. Preto si každý exemplár v rodinách chránili, spoločne čítali a požičiavali ďalej.

V súčasnosti sú kníhkupectvá plné kníh, knižnice každý rok dopĺňajú svoje fondy o stovky nových titulov, v školách na hodinách literatúry žiaci prečítajú niekoľko kníh v rámci mimočítankovej literatúry a štatistiky stále naliehavšie hovoria o negramotnosti a analfabetizme, ktorý je prítomný vo všetkých krajinách sveta, pričom sa týka 960 miliónov ľudí. Kúpiť, či nakúpiť knihu nie je len vecou osobných priorít, najmä ak rodinný rozpočet vychádza z minimálnej mzdy či podpory v nezamestnanosti. To, ako trávime voľný čas alebo ako riešime svoje problémy,

už je našou osobnou voľbou. Televízne reality show sú v rebríčkoch sledovanosti na popredných miestach a vek štangastov v pohostinstvách sa stále viac znižuje, ale knihu do ruky vezme a knižnice pravidelne navštevuje iba zlomok potenciálnych čitateľov.

Knihy vo výklade sa okoloidúcim prihovávajú nielen svojou farebnou obálkou, ale aj svojou nemou rečou. Otvor ma a objav poklad, ktorý ukrývam! Knižnice na Slovensku organizujú rozličné podujatia, aby zvýšili záujem o čítanie a ako dobrého pastiera, aj každého dobrého knihovníka poteší každá nová ovečka.

V školskej knižnici v Báhoni takisto organizujeme každý rok čitateľské aktivity, aby sme pritiahli čo najviac z 206 žiakov školy k čítaniu. Dňa 20. septembra 2011 vyhlásila Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave 7. ročník Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníc. Podmienkou súťaže bolo, aby školská knižnica zorganizovala podujatie k Medzinárodnému dňu školských knižníc na tému Školské knižnice pripravujú žiakov na život. Do súťaže sa prihlásilo 304 školských knižníc, z toho 241 školských knižníc v základných školách a 63 školských knižníc v stredných školách. Naša škola sa do súťaže zapojila projektom Kniha môjho života, s ktorým sme získali veľmi pekné 12. miesto.

Vo štvrtok 24. novembra 2011 sa konalo ďalšie podujatie školskej knižnice: Straši-

delné čítanie. Naším cieľom však nebolo vystrašiť, ale zaujímavou a deťom blízkou formou pritiahnúť ich záujem o čítanie dobrodružnej literatúry. - Potešujúcou správou je zistenie, že aspoň časť žiakov má kladný vzťah k prednesu umeleckého textu. Dôkazom toho je školské kolo recitačnej súťaže Hviezdoslavov Kubín, kde deti predviedli svoje recitátorské umenie.

Už štvrtýkrát sa naša školská knižnica stala miestom, kde môžu deti pred sviatkom detskej knihy prežiť rozprávkové dobrodružstvá. Počet spáčov, ktorí strávili 30. marca Noc s Andersenom v knižnici, sa zvýšil na rekordný počet spáčov: 72, z toho 68 detí a 4 dospelí. Bolo to stretnutie bytostí z dobrodružných (nielen rozprávkových) príbehov medzi knihami. Plagáty, prihlášky, karty úloh, preukazy spáčov sme prispôbili téme Dobrodružstvo. Podmienkou účasti bolo zapojenie sa do aktivít Marec – Mesiac knihy a dobrodružný kostým alebo aspoň dobrodružná rekvizita.

Náš program počas 4. rozprávkovej noci:

- › Príchod detí o 18. hodine, podpis husím brkom a krvou, odloženie batožiny, rozdelenie detí do skupiniek (po štyroch – maximálne piatich), rozdanie kariet úloh.
- › Privítanie, Dobrodružstvo s knižkou N1 – čítala pani zástupkyňa A. Hrušová úryvok z rozprávky Pavla Dobšinského *Zlatí bratkovia*.
- › Divadelné predstavenie *Ako smelý princ zachránil Ruženku* – nacvičili a pripravili žiaci 4. ročníka.
- › Plnenie úloh na stanovištiach. 1. časť – za každú splnenú úlohu dostali deti

podpis / pečať do karty úloh.

- › Dobrodružstvo v kuchyni.
- › Dobrodružstvo s knižkou N2 – Čo číta babka svojim vnúčatám.
- › Plnenie úloh na stanovištiach. 2. časť.
- › Vyhodnotenie najodvážnejších dobrodruhov. - Dobrodružstvo s knižkou N3 – čítanie z knihy, ktorú darovalo knižnici pri príležitosti NsA 2012 vydavateľstvo Slovart. – Chat – do chatovania sa zapojili žiaci 6. ročníka. – Večierka cca o 23 hod.
- › Ráno o 8. hodine – kakao na rozlúčku, rozdanie preukazov spáča. Odchod domov.

Úlohy na stanovištiach:

- › Zahraj scénku – deti rozdelené do skupín si vylosovali postavy z rôznych príbehov a zahrali krátku scénku. Vznikli humorné situácie, keď sa v jednej scénke stretli napríklad Harry Potter, Všadebrada, Červená Čiapočka a Winnetou.
- › Háďaj hádanku a otvor 13. komnatu – na základe veršovanej indicie uhádnuť názov rozprávky.
- › Vylvol prsteň z morského dna – prsteňom zaveseným na motúziku trafiť hrdlo fľaše.
- › Vymetanie pece – pomocou metly dopraviť k méte basketbalovú loptu.
- › Zabi zlého draka – papierovou guľou trafiť do papule draka.
- › Nájdi zaklínadlo – objaviť zaklínadlo v rozprávko-matematickej tajničke.
- › Dobrodružstvo v kuchyni ukryté – z ovocia pripraviť rozprávkové jedlo, oku aj jazyku lahodiace.
- › Zombie v jaskyni – v tme pri svetle ba-

terky odčerpať jedovatú tekutinu z misy a vybrať ponorený prsteň – horcrux.

- › Beh začarovaným lesom – pôvodne naplánované ako skúška odvahy vonku, pre zlé počasie vo vnútri, pomocou obrích stupajú prejsť bludiskom, prečítať správu a vrátiť sa. Správa znela: Keď nechceš aby Šípková Ruženku zožral drak, musíš jej postaviť pevný hrad.
- › Zámok pre Šípkovú Ruženku – z kartónových škatúl vytvoríš zámok.

Či sme svoj cieľ dosiahli a priviedli deti k čítaniu, neukážu nasledujúce dni, ale roky. Pritiahnuť záujem detí o čítanie môžete však aj vy – rodičia, kamaráti, priatelia – a to svojím osobným príkladom. Vezmite svoje dieťa do knižnice, nielen do nákupného centra či nebudaj pohostinstva. Venujte aspoň malú časť dňa spoločnému čítaniu s deťmi počas celého roka, nielen počas Mesiaca knihy. V mene všetkých knihovníkov sa teším na stretnutie s vami a prajem veľa objavných čitateľských zážitkov.

Mgr. Anna Brichtová, takmer školská knihovníčka v Báhoni



NAJDÔLEŽITEJŠÍ JE BEH A SLOBODNÉ DÝCHANIE ...

V dňoch 19.-25. mája 2012 sa uskutočnil 12. ročník Martinskej literárnej jari pod záštitou milovníkov dobrej literatúry. Martinská literárna jar (MLJ), ktorú organizuje Slovenská národná knižnica (SNK) v spolupráci s ďalšími partnermi je podujatie, ktoré atraktívnym spôsobom hľadá odpovede na otázky o zmysle, potrebe a poslaní literatúry. Literatúra bola, je a bude najdoko-

nalejším stretnutím sa človeka s človekom. Je pozoruhodné a možno i malý zázrak, že na Slovensku sú ľudia, ktorí nielen milujú literatúru, ale aj sami píšú. Tohtoročná MLJ bola čímsi výnimočná ... Preto si dovoľm napísať zopár slov o niektorých zo sprievodných podujatí.

O slávnostné otvorenie sa postarala *Noc*

v *Múzeu* - v prvej budove Matice slovenskej, ktorá je dnes sídlom Slovenského národného literárneho múzea (SNLM). Spomínaná noc je verejnosťou veľmi žiadaná a navštevovaná a preto sa v jej rámci uskutočnilo zaujímavé literárne pásmo. Venované bolo tohtoročným výročiam popredných básnikov a spisovateľov, romantikov, aktívnych členov štúrovskej generácie: Sama Chalupku, Janka Kráľa, Jána Francisciho, Jána Kalinčiaka a Andreja Sládkoviča. Program bol naplnený ukázkami ich najpôsobivejšej romantickej poézie v interpretácii členov Kruhu 3P.

Jediné tohtoročné slovenské jubileum, ktoré UNESCO zaradilo do svojho *kalendarára výročí 2012*, je 250. výročie narodenia jazykovedca, osvietenského spisovateľa a prvého kodifikátora spisovnej slovenčiny Antona Bernoláka. SNK pripravila pri tejto príležitosti výstavný projekt *Anton Bernolák a bernolákovské hnutie*. Autorom projektu je Augustín Maťovčík. Vernisáž výstavy sa uskutočnila 22. mája 2012 na pôde SNLM a prezrieť si ju bolo možné do začiatku septembra 2012.

Ťažiskovou časťou bolo tradične dramatinované čítanie poviedok – tentoraz z tvorby mladej autorky Zusky Kepplovej, ktoré vyšli v jej debutovej knižke s názvom *Buchty švabachom*. Dovoľujem si uviesť úvodné slová šéfdramaturga Petra Cabada:

„Milí priatelia, každá myšlienka sa časom vyvíja. Ja som si nikdy nepomyslel, že sa raz v rámci našej MLJ ocitnem priamo na posvätnéj pôde slovenskej kultúry a ume-

nia. Pre tých, ktorí nevedia o čom hovorím pripomínam, že sme na pôde Národného domu v Martine, ktorý bol oveľa skôr ako boli všetky národné divadlá, múzea, galérie, inštitúcie, ktoré sa dnes honosia takýmto a podobnými názvami. Priatelia, sme na pôde, kde sa zrodila novodobá slovenská kultúra, knihovníctvo, múzejníctvo a divadlo. Kde sa viedli vášnivé literárne dišputy, kde fungovalo kasíno, kde sa koncom 19. storočia stretávali slovenskí, českí aj európski spisovatelia, aby debatovali o tom, aký osud čaká literatúru, kultúru, umenie ... nechcem hľadať umelé súvislosti a porovnávanie, čo nás dnes s týmto priestorom spája. Snažíme sa v rámci našich možností, aby do Martina chodievalo to najkvalitnejšie, čo slovenská literatúra, pôvodná slovenská tvorba ponúka. ... Dnes sme tu, aby sme si pozreli adaptáciu románu mladej spisovateľky Zusky Kepplovej *Buchty švabachom*, práve adaptáciu ktorého opätovne pripravila Sláva Daubnerová s Divadlom P. A. T. ...“

Osobitný fenomén – Boris Kršňák, kultúrny aktivista, Slovák žijúci v Prahe, redaktor, dramaturg, scenárista i režisér a hlavne dlhoročný spolupracovník, schopný všetkého dobrého, prichádza na MLJ vždy s niečím novým. Do Martina priviedol legendu českej neoficiálnej kultúry Mikoláša Chadimu s jeho kapelou MCH Band. Bar Museum v budove Slovenského národného múzea na Malej hore zažil výnimočný koncert!

Kolotoč pokračoval. Točil sa okolo hudby, poézie, ale i jej prekladov. Takzvané *Podoby slova* v Klube Antikvariátu Mädkovýš boli prezentáciou knižných diel známych

autorov. Prišla dvojica BALLA a Edmund Hlatký s vydavateľom Kolomanom Kertészom Bagalom. Chýbať nemohli Janko Cíger z Mádokýša, Peter Krišťufek a Dado Nagy.

Piatok 25. mája bol posledným dňom maratónu. Začal vyhlásením výsledkov literárnej súťaže stredoškôľakov *Paulínyho Turiec*, v ktorom účinkovali víťazi súťaže, študenti Gymnázia V. P. Tótha a zástupcovia poroty. Program pokračoval poetickými slovami a kresbami pod názvom *Básne v kresbách*. Išlo o komponovaný program venovaný životu a tvorbe významného predstaviteľa maliarskej moderny Mikuláša Galandu v priestoroch Turčianskej galérie, v réžii riaditeľky galérie Jarmily Kováčovej. O hudobné doplnenie sa postaral pesničkár a básnik Peter Piatko.

Piatok (opäť) s Petrom Piatkom pravidelne predstavuje neveriteľnú bodku za každou MLJ. Tentoraz do Baru Museum prišiel Rastó Piško, ktorý predstavil svoj najnovší román *Bohémska kolonáda*. Jeho próza zachytáva Martin a Martinčanov na prelome

rokov 1989 a 1990. Nie je to len humoristický text, ale rieši v ňom závažné spoločenské problémy tých čias. Spojenie slovo a hudba malo zasa zelenú, diváci ocenili aj pozoruhodnú košickú folkovú kapelu Bobova diéta.

Na záver maratónu si dovoľím uviesť slová Petra Cabadaja v podobe krátkeho bilancovania doterajších ročníkov MLJ: „Ako osamelí bežci obľubujúci beh na dlhú trať aj my sa vytrvalo snažíme naplňať to, čo sme si vytýčili na štarte: rozmanitými spôsobmi, v širších súvislostiach a atraktívne propagovať a prezentovať domácu i medzinárodnú literárnu scénu a jej najzaujímavejších protagonistov. Pokiaľ naša výprava nebude z nejakých príčin odvolaná (čo hrozí vždy, dnešok nevynímajúc), budeme pokračovať v behu. Cieľ ani bilancovanie nie sú podstatné, najdôležitejší je beh a slobodné dychanie.“

*Ing. Ivana Poláková, Slovenská národná knižnica v Martine
Ivana.polakova@snk.sk*

„STRETNUTIE S VEĽKÝMI TVORCAMI JE AKO MIKROZÁBLESK VEČNA“ (PAVOL STRAUSS)

V čase totálneho úpadku hodnôt, ktorý žijeme, udalostí, ktoré rezignovane prijímame alebo aj nie, do záznamu večnosti nezmazateľne vtlačáme svojimi skutkami viditeľnú i neviditeľnú pečať. Zo zodpovednosti za ne sa nevymaníme.

Predstavovať verejnosti skutočných veličánov slovenského národa je výstup strminou, plávanie proti prúdu. Považská

knižnica v Považskej Bystrici i v sťažených podmienkach dáva priestor kultúrnej kultúre. Pri príležitosti stého výročia narodenia veľikána slovenského národa Pavla Straussa sprostredkovala stretnutie s literárnymi vedcami prof. Júliusom Rybákom, dr. Jurajom Chovanom-Rehákom a MUDr. Jozefom Straussom. Pozvaní hostia a zároveň osobní priatelia i syn Pavla Straussa priblížili poslucháčom „génia génirov“, ako

o ňom s úctou hovorí svätec nášho života, žalmista, básnik, spisovateľ Mons. Jozef Tóth.

Neúnavný šíriteľ posolstva MUDr. Pavla Straussa, pán profesor Rybák, aj vďaka ktorému bolo vydaných desať dielov zobraňujúceho literárneho a mysliteľského diela, sa zamyslel nad zvláštnou zhodou náhod. Uvedomil si totiž, že do Považskej Bystrice prišiel osláviť tridsiate výročie svojho stretnutia s Pavlom Straussom. Presne pred tridsiatimi rokmi mu priateľ v rozhovore spomenul neznáme meno autora P. Straussa a poslal mu do Gelnice jeho knižočku *Zákruty bez ciest*. Už po prvých prečítaných stranách nechápavo otváral oči, v duchu sa sám seba pýtajúc: Čo to je? Kde, odkiaľ sa to vzalo? Do svojho zápisníka si zapisuje: „Blažej Krasnovský mi poslal Straussove *Zákruty bez ciest*. Som šokovaný, že taký Slováčok, chirurg existoval (existuje?) a ja o ňom nič neviem! Je skutočne nepochopiteľné, že takéto veci vypadajú z krvného obrazu národa!“

Profesor Július Rybák pripomenul Považskobystričanom dvoch ďalších veľkých duchov, ktorí účinkovali v Považskej Bystrici. Otca Jozefa Porubčana, SJ. Mnohí mali šťastie zažiť ho ako kaplána počas jeho osemročného pôsobenia v Považskej Bystrici (od 15. januára 1971). Od roku 1978 neúnavne pracoval ako správca farnosti v Udiči. Počas pastorácie napísal a samizdatovo vydal do 30 rôznych publikácií, z ktorých mnohé po roku 1989 vyšli knižne. – Mons. Jozefa Tótha Považskobystričanom v rámci 3. ročníka Harmónie súvislostí, v máji 2011 predstavil básnik, šéfredaktor *Kultúry*, a taktiež prorok dnešných čias

Teodor Križka. A práve Jozef Tóth je zo žijúcich Slováčkov tým, ktorý najhlbšie cíti veľkosť P. Straussa.

Dr. Chovan-Rehák ku konverzii Pavla Straussa uviedol, že vyplynula z veľkého bohatstva myšlienok, ktorými bola táto osobnosť plná. Ich osobné zoznámenie prebehlo tiež pred tridsiatimi rokmi, a to na pohrebe Jozefa Kútника Šmálova; od tej doby sa stretávali. Veľkosť Straussových myšlienok preniká všetkými jeho literárnymi prácami. Žiaľ, mnoho ľudí aj z odborných kruhov tomu nerozumelo. Len vyvolení ľudia, ktorí sa vyznačujú ideovou kongeniálnosťou, môžu P. Straussa pochopiť. A všetci tí, ktorí túto myšlienku v srdci nosia, sú soľou tejto zeme. Hľadanie absolútna, tušenie bytia – tu sa treba trochu akomodovať, prispôbiť svoje dispozície, aby sme rozumeli kongeniálnemu daru a nadviazali na všetko to, čo sa v diele P. Straussa skrýva, a tak apoštolsky šíрили posolstvo. Pavla Straussa priradujeme k veľkým svetovým kresťanským osobnostiam.

MUDr. Jozef Strauss – syn, svojho otca vnímal viac ako lekára, lebo u nich doma boli vždy nejakí pacienti, a to i po príchode otca z nemocnice. Veľkú časť života strávil v Skalici pri otcovi na operačke. Už v štyridsiatych rokoch minulého storočia jeho otec ako prvý na Slovensku robil exkluzívne neurochirurgické zákroky, operoval štítne žľazy, sklerotizáciu varixu ... Robil tiež pokusy s nervovým tkanivom, dnes málo známe, no už vtedy kooperoval s európskou lekárskou špičkou! Režim však z kádrových dôvodov tohto znamenitého chirurga, ktorý dokázal bravúrne opero-

vať oboma rukami, vykonávať operácie aké nebol schopný robiť nik v celej republike, hanebne pozbavil primariátu a preložil do Nitry. Odborníka svetového formátu, vzdelanca, človeka v rozlete, dali od operačného stola na polikliniku. No aj tam už pred 50 rokmi bravúrne operoval. Robil také zákroky, ktoré sa dnes volajú jednoduchová chirurgia. – Až pri otcovej šesťdesiatke si MUDr. J. Strauss naplno uvedomil jedinečnú literárnu tvorbu svojho otca, a to pod vplyvom slovenského literárneho kritika Jozefa Felixu, ktorý otcovi priznal, ako má rád lekárov – spisovateľov, ktorí obohacujú svoju tvorbu o iný rozmer.

Výborne pripravená pedagogička miestneho gymnázia, pani Mgr. Anna Jančová, viedla vskutku podnetnú debatu s osobnosťami, dôverne poznajúcimi život P. Straussa. Prečítala tiež krátku reflexiu spisovateľa Jána Lenču, aktuálne venovanú spomienke na P. Straussa, cennú i tým, že autor neposkytuje rozhovory. A celkom na záver zadakovala za spoločne prežité stretnutie v duchu tejto myšlienky nášho veľikána: „I ten najbanálnejší deň vyústi do večnosti. Preto je každá chvíľa vzácna a všetko je dôležité.“

Takto si spomína na svoje stretnutie s Pavlom Straussom spisovateľ Ján Lenčo: „Krajská knižnica v Nitre ma pozvala na besedu. Keď som sa ubytoval v Nitre v hoteli, tešil som sa, že si oddýchnem. Sotva som však vliezol do postele, ozval sa telefón. Recepčná. Vraj ma čaká na vrátnici jeden pán. V duchu som zahromžil, chytro som sa obliekol a zišiel dolu. Ten pán, čo ma čakal, bol Pavol Strauss. Ako spisovateľ si pokladal za morálnu povinnosť prísť na-

vštvíť spisovateľa, čo príde do jeho mesta. – S človekom, ktorého som dovtedy osobne nepoznal, sa vyvinul dlhý rozhovor, v ktorom sme si čoraz viac rozumeli. Po besede v knižnici ma pozval k sebe a v jeho rodine sme v rozhovore pokračovali. Po každej vete bol náš vzťah bližší a bližší. Vymenili sme si niekoľko listov. O niekoľko týždňov za tým ma stihla správa, že MUDr. Pavol Strauss zomrel. Naďalej však žije v mojom srdci.“

Z odoziev poslucháčov na spomienkové podujatie v Považskej knižnici:

- „... Práve som sa vrátil z Považskej Bystrice. Veľmi pekné a inšpiratívne stretnutie ...“ Dr. M. K., Piešťany.
- (krátko z podakovania a ocenenia): „... v organizovaní povznášajúcich stretnutí múdrych a dobrých ľudí na nadčasovo inšpiratívnych témach našej problematickej súčasnosti ... v boji proti zlu, ktoré nás obklopuje a na nás dolieha zo všetkých strán ...“ Prof. Dr. J. Š., Bratislava.
- „... predovšetkým úprimné podakovanie ..., že dokázate zorganizovať stretnutie s takými vzácnymi ľuďmi. Bolo to pre mňa veľmi poučné a povzbudivé ... dobrá vec sa šíri. Ďakujem ...“ JUDr. O. G., Žilina
- „... veľmi vám ďakujem ... Oceňujem čo ste pripravili na počesť Pavla Straussa ...“ Ing. J. S., Liptovský Mikuláš
- „... za možnosť vypočuť si reláciu o Dr. P. Straussovi. Bolo to pre mňa obohacujúce. Ak Prozreteľnosť pripravuje epochu a ona prebehne vo svojom negatíve, lebo sily zla nechcú, aby bola vyvolaná v pozitíve, sú z toho životné skúšky. Aj dielo P. Straussa mi pripomína ešte nie celkom vyvolaný negatív, aj vy v Považskej Bystrici prispie-

vate k tomu, aby bolo vyvolané. Lebo hoci je zhrnuté v knihách, ešte sa nerozšírilo. Ešte raz ďakujem ...“ Dr. Doc. S. H., Košice

- „... ďakujem za link. Prof. Rybák to vie tiež geniálne postrehnúť – klobúk dole. No a že vo vašej knižnici sú takéto geniálne sympózia ... tak to teda ...proste super ... kdeže sa hrabe Bratislava a iné mestá so svojou kultúrnou slabosťou ...“ Mgr. M. T., Košice.

Podujatie *MUDr. Pavol Strauss – veľikán slovenského národa očami pamätníkov* pripravila Považská knižnica pre študentov gymnázia, laickú i odbornú verejnosť v Základnej umeleckej škole – hudobnej sále dňa 6. júna 2012 z príležitosti stého výročia

narodenia.

http://www.kniznicapb.sk/mudr.-pavol-strauss-velikan-slovenskeho-naroda-ocami-pamatnikov.html?page_jd=1745

*Elena Kaplanová, Považská knižnica
v Považskej Bystrici*

Elena.kaplanova@kniznicapb.sk



14. ZASADNUTIE NÁRODNEJ KOMISIE PRE SLUŽBY V NITRE

Slovenská národná knižnica realizuje svoju metodickú pôsobnosť voči slovenským knižniciam i prostredníctvom Národnej komisie pre služby, ktorej tohtoročné 14. zasadnutie sa konalo v dňoch 5.-6. júna 2012 v priestoroch Krajskej knižnice Karola Kmeťku v Nitre. Hostiteľská knižnica naň pozvala i vedúceho Oddelenia kultúry Úradu Nitrianskeho samosprávneho kraja Mgr. art. Antona Živčica, ktorý bol prekvapený šírkou úloh, ktoré knižnice plnia.

Úvod zasadnutia patrilo hostiteľskej knižnici. Jej riaditeľka Mgr. Monika Lobodášová predstavila prítomným knižnicu, ktorú vedie. Knižnica K. Kmeťku využíva od r. 2008 knižnično-informačný systém Dawinci, od r. 2011 posiela 2. a 3. upomienku formou SMS a na vymáhanie

nevrátených výpožičiek využíva služby spoločnosti SAF INVESTMENT s.r.o. Knižnica využila i ponuku vydavateľstva Ikar bezplatne stiahnuť e-knihy (prevažne diela klasikov českej a slovenskej literatúry) do vyčleneného počítača pre čitateľov knižnice.

Odbornému programu predchádzalo plnenie záverov prijatých na 13. zasadnutí Národnej komisie pre služby, konanom v Knižnici P. O. Hviezdoslava v Prešove, najmä zapojenie knižníc do portálu www.spytajtesakniznice.sk. Predsedníčka Národnej komisie pre služby dr. Janovská vyzvala knižnice, aby sa do tohto portálu zapojili a do SNK nahlásili:

- Tematickú oblasť, z ktorej chcú poskytovať referenčné služby a mailovú adresu

pracovníka alebo pracoviska, na ktorú budú prichádzať otázky používateľov (pre polozenie otázky podľa vednej oblasti).

- Ak nechcú konkrétnu tematickú oblasť, tak len mailovú adresu pracovníka alebo pracoviska (pre polozenie otázky podľa mesta).

Predsedníčka informovala i o zapojení knižníc do sociálnej siete na facebook, kde je v súčasnosti 86 knižníc. Ďalej informovala o využívaní služieb webu 2.0 v knižniciach, o aktuálnom stave v riešení problémov so zverejňovaním náhľadov obálok a obsahov publikácií pri katalogizačnom zázname v online katalógoch knižníc, o pretrvávajúcich problémoch s požičiavaním dokumentov v inej ako printovej forme, o zmenách na portáli Slovenská knižnica a i.

Tohtoročné zasadnutie komisie bolo zamerané na tri tematické okruhy: Blok digitalizácie uviedol svojím príspevkom *Slovenská digitálna knižnica* Ing. Jozef Dzivák (SNK). Predstavil sa v ňom vytváranie, ukladanie a sprístupňovanie digitálneho obsahu v pripravovanom projekte Slovenskej digitálnej knižnice a vyhľadávanie v zdigitalizovaných dokumentoch prostredníctvom softvéru MediaInfo. Mgr. Henrieta Gábrišová (Univerzitná knižnica, Bratislava) v príspevku *Digitalizácia a digitalizačné služby na Slovensku : očakávania, možnosti a realita z pohľadu knihovníka* charakterizovala digitálny dokument, upozornila na riziká pri dlhodobom uchovávaní digitálnych repozitárov a zbierok, prezentovala Európsku knižnicu a Europeanu ako i príklady digitálnych zbierok niektorých národných a univerzitných knižníc.

Nakoniec predstavila digitálne knižnice na Slovensku.

Veľkú pozornosť vzbudil druhý tematický blok venovaný elektronickým knihám a ich požičiavaniu na čítacích zariadeniach. Odznali na ňom upravené príspevky, ktoré Krajská knižnica Karola Kmetku prezentovala na odbornom seminári E-kniha, nová výzva pre knižnice (15. mája 2012, Nitra). Úvodom do problematiky bol príspevok Mgr. Moniky Lobodásovej *Čo je elektronická kniha*, v ktorom podala rôzne definície elektronickej knihy (e-book), ukázala typy e-knží, ich výhody a nevýhody v porovnaní s tlačenu knihou a rôzne typy e-čítačiek (e-book-reader). Mgr. Ivana Barincová (Krajská knižnica K. Kmetku, Nitra) v príspevku *Skúsenosti s e-knihami a čítačkami v knižniciach v Čechách a na Slovensku* informovala o problematike získavania e-knží do fondu knižnice, o 3 modeloch ich archivovania a o problémoch súvisiacich s ich požičiavaním. Charakterizovala typy čítačiek e-knží a poukázala na podmienky požičiavania čítačiek v Českej republike a v slovenských knižniciach. Príspevok odznel ako náhradný, pretože pôvodne plánovaný príspevok *E-knihy v knižniciach včera, dnes a zajtra* neodznel pre ochorenie autora.

Lívia Palásthyová (Wooky s.r.o.) v príspevku *Wooky pre knižnice* predstavila spoločnosť Wooky, ktorá ponúka vyše 3 700 e-knží slovenských a českých vydavateľov (z toho viac ako 1 300 titulov zdarma) – vrátane novín, dennej tlače, časopisov a magazínov, ďalej zariadenia na čítanie Wooky (Wooky tablet reader, Wooky tab-

let 2.0 a špecializované e-Wooky čítačky e-atramentom). Nakoniec ponúkla riešenie pre knižnice s metodickým postupom pre knižnice a pre čitateľov. V diskusii prítomní informovali o svojich skúsenostiach s požičiavaním e-čítačiek. Konštatovali, že vzhľadom na súčasnú podobu autorského zákona požičiavanie prostredníctvom e-čítačiek nemá význam vo vedeckých alebo akademických knižniciach, kde používatelia majú záujem len o najnovšiu literatúru.

Jedným z najdôležitejších problémov, ktoré riešia knižnice v súčasnosti, je problematika súdneho vymáhania nevrátených výpožičiek, kde knižnice pociťujú nedostatok usmernenia a metodických postupov. Tento blok uviedla dr. Darina Janovská príspevkom *Súdne vymáhanie – úvod do problematiky*, v ktorom informovala o podmienkach úspešného súdneho vymáhania a o postupoch pri žiadosti o vydanie platobného rozkazu a žiadosti o exekúciu. Metodické postupy konkretizovala na priebehu súdneho vymáhania v SNK. Na rovnakú tému vystúpil i Mgr. Peter Penthor v príspevku *Vymáhanie nevrátených dokumentov a poplatkov v Univerzitetnej knižnici v Bratislave*. Postup pri žiadosti o vydanie platobného rozkazu a žiadosti o exekúciu aplikoval na priebeh súdneho vymáhania v Univerzitetnej knižnici v Bratislave. Mgr. Petra Procházková (Národná technická knihovna, Praha) informovala o vymáhaní nevrátených dokumentov v Národnej technickej knižnici, prítomných oboznámila s postupom pri súdnom vymáhaní, podala prehľad výsledkov súdneho vymáhania v rokoch 2009-2011 a nakoniec spomenula niektoré zaujímavé situácie, ktoré museli pri súdnom vymáhaní riešiť.

Krajská knižnica K. Kmeťku v Nitre patrí ku knižniciam, ktoré vymáhajú nevrátené výpožičky prostredníctvom spoločnosti SAF INVESTMENT s.r.o. O využití služieb tejto spoločnosti až po formu exekúcie informovala pracovníčka Krajskej knižnice K. Kmeťku Mgr. Tatiana Némethová.

Diskusia bola zameraná na praktické otázky súvisiace so súdnym vymáhaním prostredníctvom platobného rozkazu. O skúsenostiach v tejto oblasti informovala najmä pani Benjamína Jakubáčová z Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave, keďže táto knižnica taktiež súdne vymáha. SNK odporučila verejným knižniciam požiadať o súdne vymáhanie právnikov na VÚC. – Na žiadosť Krajskej knižnice K. Kmeťku sa na tematickom okruhu zameranom na súdne vymáhanie nevrátených výpožičiek zúčastnili i pracovníci z ďalších knižníc Nitrianskeho samosprávneho kraja.

V bloku Knižnično-informačné služby – problémy a novinky odzneli dva zaujímavé príspevky: v prvom Ing. Silvia Stasselová, vedúca Knižnice a informačného centra Stavebnej fakulty STU a predsedníčka Spolku slovenských knihovníkov prezentovala *Odporúčania pre knižnice podľa novej smernice IFLA pre služby verejných knižníc a pripravovaný medzinárodný kódex IFLA pre knihovnícku profesiu*. Informovala o slovenskom preklade odporúčaní IFLA pre služby verejných knižníc (druhom na svete po preklade do bulharčiny), tieto odporúčania rozobrala a upozornila na aplikáciu v rôznych krajinách sveta. Informovala aj o návrhu vzorového etického kódexu pre knihovnícku profesiu, ktorý by

mal byť schválený na generálnej konferencii IFLA 2012 v Helsinkách.

V druhom príspevku *Nová podoba analytické bibliografie* vystúpil Ing. Martin Vojnar (Multidata Praha). Vzhľadom na to, že Národná knižnica ČR i Slovenská národná knižnica prestali spracovávať analytickú (článkovú) bibliografiu, čím vzniká problém pre poskytovanie rešeršných služieb, prezentoval návrh na riešenie situácie spoločnosťou Multidata Praha.

Na každoročnom zasadnutí komisie sa poskytuje priestor i členom Národnej komisie pre služby z Českej republiky. PhDr. Hanuš Hemola informoval o aktivitách Národnej knižnice ČR v rôznych oblastiach jej činnosti, napríklad o novom personálnom obsadení pracoviska služieb, službe Ptejte se knihovny, o novom rozhraní pre používateľov (EBSCO Discovery Service), o národnej digitálnej knižnici a pod. Bc. Alena Chodounská (Národní technická knihovna) v zaujímavom príspevku *Ra(n) dění v NTK* predstavila novú službu používateľom (zákazníkom) NTK – kolektívnu formu oboznamovania sa s knižnicou a jej službami.

Na záver prítomní navštívili Univerzitnú knižnicu Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, ktorá dostala najvyššie ocenenie v oblasti architektúry – Stavba roka 2011. Po knižnici ich sprevádzala a výklad podala riaditeľka knižnice PhDr. Anežka Strihová.

Na 14. zasadnutí Národnej komisie pre služby boli prijaté tieto závery:

- Zapojiť sa do portálu www.spytajtesakniznice.sk (Otázky podľa vednej oblasti alebo otázky podľa mesta) a nahlásiť na adresu janka.dropkova@snk.sk mailovú adresu kompetentného pracovníka alebo pracoviska.
- Za účelom zobrazovania náhľadov obállok vydaných publikácií osloviť Združenie vydavateľov a kníhkupecov SR.
- Poskytnúť knižniciam metodický postup pri súdnom vymáhaní nevrátených výpožičiek prostredníctvom žiadosti o vydanie platobného rozkazu a vzor príslušných tlačív (SNK).
- Pri súdnom vymáhaní v prípade verejných knižníc osloviť právnikov na VÚC (pre krajské knižnice).
- Na webových stránkach verejných knižníc vystaviť Smernicu IFLA pre služby verejných knižníc.
- 15. zasadnutie Národnej komisie pre služby sa uskutoční v Štátnej vedeckej knižnici v Košiciach.

Prezentácie zo 14. zasadnutia Národnej komisie pre služby sú vystavené na webovej stránke komisie <http://www.snk.sk/?-prezentacie>.

PhDr. Darina Janovská, Slovenská národná knižnica v Martine
Darina.janovska@snk.sk



MOŽNOSTI VYUŽITIA BIBLIOTERAPIE V PRÁCI S POUŽÍVATEĽMI KNIŽNICE

V historických priestoroch auly Pazmaneum na Trnavskej univerzite sa 29. mája tohto roku pri príležitosti 20. výročia uzavretia dohody o spolupráci Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave so Spojenou školou na Čajkovského ulici konal seminár a workshop pod názvom *Možnosti využitia biblioterapie v práci s používateľmi knižnice*. Podujatie zorganizovala Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave v spolupráci s Krajskou pobočkou Spolku slovenských knihovníkov v Trnave, Slovenskou asociáciou knižníc a Trnavskou univerzitou. Seminár sa mohol uskutočniť aj vďaka finančnej podpore z grantového programu Partnerstvo od Slovenskej asociácie knižníc.

Určený bol pracovníkom verejných knižníc na Slovensku, pedagógom a členom Krajskej pobočky Spolku slovenských knihovníkov v Trnave. Obsahovo nadväzoval na seminár *Biblioterapia a jej využitie v knihovníckej praxi*, ktorý pripravila Krajská pobočka SSK v Bratislave v novembri 2011 a konal sa 23. novembra 2011 v Univerzitnej knižnici v Bratislave. Cieľom podujatia bolo informovať knihovníkov o možnostiach využívania biblioterapie v ich každodennej práci prostredníctvom literatúry a jej literárnych hrdinov.

Podujatie moderovala Mgr. Lívia Koleková, predsedníčka Krajskej pobočky SSK v Trnave, ktorá je súčasne aj riaditeľkou hostiteľskej Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave. Na úvod hostí privítala a zároveň predstavila historické priestory auly Pazmaneum PhDr. Zuzana Martinkovičová,

riaditeľka Univerzitnej knižnice Trnavskej univerzity.

Z pracovných dôvodov bol workshop s Mgr. Timoteou Vráblovou, PhD. z Ústavu slovenskej literatúry SAV v Bratislave presunutý z popoludňajšej časti na úvod seminára. Workshop *Okno v duši* zahájila lektorka stručným uvedením do problematiky biblioterapie, pričom zdôraznila, že vhodne vybrané knihy môžu pomáhať vytvárať rovnováhu v osobnom živote. V ďalšej časti prostredníctvom knihy Jána Uličianskeho *Analfabeta Negramotná* názorne vysvetlila, ako môžu knihovníci pracovať s literárnym textom. Knihovníci môžu terapeuticky pôsobiť na svojich čitateľov a knihy môžu tak zmeniť pohľad detí i dospelých na rôzne problémy.

Ostatné prezentácie už nasledovali podľa programu. Prezentáciu s prednáškou *Tvorivá dramatika v biblioterapii* predniesla PaedDr. Dana Kollárová, PhD. Z Katedry pedagogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Koštantína Filozofa v Nitre. Zamerala sa na využitie tvorivej dramatiky v biblioterapii, ako môžu knihovníci prostredníctvom vhodne vybranej rozprávky motivovať detských čitateľov, ako môžu využívaním dramatických prvkov dosiahnuť stanovené terapeutické ciele. Dr. Kollárová je autorkou knihy *Od tvorivej dramatiky k biblioterapii*, ktorá bude vydaná do konca tohto roku.

Všetkých účastníkov „rozohrala“ (nie-

ktorých aj položila – pozri foto) prednáška PaedDr. Barbory Kováčovej, PhD. z Ústavu sociálnych štúdií a liečebnej pedagogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Komenškého *Kniha ako zrkadlo (alebo Traja pátrači a ich terapeuticko-výchovný potenciál)*. Predstavila nám prácu s problémovými deťmi, pričom terapeutickým pôsobením vhodne vybranej literatúry sa tieto deti po určitom čase dokážu porovnávať s knižnými hrdinami, dokážu pomenovať a rozoznať dobro a zlo, odsúdiť šikanu a nevhodné správanie voči slabším spolužiakom.

O projekte *Bibliothelp* informovala Monika Holoubková, študentka Kabinetu informačných štúdií a knihovníctva Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne. Projekt vznikol v roku 2008, na stránke www.bibliothelp.cz propaguje liečebné a podporné účinky čítania. Prostredníctvom 5 sekcií: *psychické problémy, fyzické problémy, pohádkoterapie, terapeutická praxe a tipy čtenářů* si návštevníci môžu vybrať sekciu podľa svojich problémov, v rámci každej je ponuka literatúry, ktorú odporúčali odborníci.

Po obedňajšej prestávke vystúpila so svojou prezentáciou *Skúsenosti z projektu venovaného biblioterapii* Mgr. Gabika Futová zo Slovenskej národnej knižnice. Projekt realizovala Knižnica P. O. Hviezdoslava v Prešove v spolupráci so základnou školou. Prebiehal v troch fázach, v prvej fáze sa konali literárne hodiny – zážitkovým čítaním proti násiliu a šikane, v druhej časti to bol workshop pre pedagógov, na ktorom sa pedagógovia učili využívať zážitkové čítanie vo vyučovaní a vyvrcholením projektu

bol 5-dňový detský tábor s účastníkmi literárnych hodín.

Na záver seminára vystúpila s prezentáciou *Biblioterapia vo verejných knižniciach Trnavského samosprávneho kraja* Mgr. Darina Kráľová z Krajskej pobočky SSK v Trnave. V úvode prezentácie predstavila sieť verejných knižníc Trnavského kraja, v teoretickej časti vysvetlila základné pojmy, zdôraznila, aký je dôležitý pri biblioterapii správny výber knihy a predstavila aktivity Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave a regionálnych knižníc TTSK zamerané na biblioterapiu. Na záver konštatovala, že na realizáciu biblioterapie vo verejných knižniciach chýba predovšetkým kvalifikovaný odborný personál, čo je aj výzva do budúcnosti, aby sa zabezpečilo aj vzdelávanie knihovníkov z praxe prostredníctvom odborných kurzov a seminárov.

V záverečnej diskusii vystúpila Mgr. Jana Vozníková, predsedníčka Krajskej pobočky SSK v Bratislave a iniciátorka prvého seminára, venovaného využívaniu biblioterapie v knižniciach. Vysvetlila, že cieľom knihovníkov nie je zasahovať do odbornej práce psychoterapeutov a lekárov, nakoľko knihovníci nemajú na to príslušné vzdelanie. Informovala o príprave slovenského portálu Bibliothelp.

Biblioterapia ako psychoterapeutická metóda sa využíva prioritne v špeciálnych knižniciach: v nemocniciach, v liečebných ústavoch, sanatóriách pod dohľadom lekára v spolupráci s knihovníkom. Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že verejné knižnice biblioterapiu nevyužívajú takmer

vôbec, resp. ak áno, tak len minimálne, nemajú na to podmienky ani odborný personál. V spolupráci s odborníkmi a špeciálnymi pedagógmi však môžu ponúknuť rôzne aktivity deťom zo špeciálnych škôl a detských domovov, klientom domovov sociálnej starostlivosti, pacientom v nemocniciach, väzňom v nápravno-výchovných zariadeniach, klubom abstinujúcich alkoholikov i seniorom v domovoch dôchodcov.

Terminologický a výkladový slovník knižničnej vedy uvádza: „Biblioterapia je psychotherapeutická metóda, ktorá využíva čítanie k liečbe duševne chorých, ale rovnako sa využíva aj pri rehabilitácii po liečbe a k navodzovaniu relaxácie v rámci

psychohygieny.“ Knižovníci môžu prostredníctvom vhodne vybranej a doporučenej literatúry vhodne pôsobiť na svojich čitateľov, zážitkovým čítaním môžu preventívne pôsobiť proti šikane, násiliu, drogám. V individuálnych prípadoch môžu ponukou vhodnej literatúry pomôcť preklenúť ťažké životné situácie. „Nástrojom biblioterapie je kniha, ale nie každá. Iba vhodne vybraná kniha môže vhodne pôsobiť na psychický život chorého a zabrániť chvíľam znechutenia a pochybností.“¹

*Mgr. Darina Kráľová, Univerzitná knižnica
Univerzity Cyrila a Metoda v Trnave
riaditel.uk@ucm.sk*

1 JANCZAK, B. Biblioterapieória a prax. In Knižnica, roč. 7, č. 2 (2006), s. 7-9.



DEMOKRACIA V NÁS

V súčasnosti nám príde pojem a skutočnosť demokracie ako niečo prirodzené, čo k nám jednoducho prišlo s novembrom 1989 a zostane automaticky našou súčasťou. Demokracia je však krehká a ľahko pomínuteľná záležitosť, ktorú treba udržiavať a neraz o ňu bojovať. Vo svojom bežnom živote mimo akademickej a spoločensko-politickej reality nemáme dôvod

zamýšľať sa nad tým, odkiaľ prišla, ako sa vyvíjala, aké formy demokracie existujú, ich regionálne podmienky vývoja, prítomnosť rôznych ideologických prúdov a hnutí a podobne.

Tieto ale aj iné témy odzneli na dvoch jarných tohtoročných podujatiach v Univerzitnej knižnici Trnavskej univerzity

v Trnave. Na prvom z nich prezentoval pedagóg Katedry politológie Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity Milan Katunec svoju najnovšiu publikáciu *Zlyhanie a nádeje demokracie v Európe*, ktorá vyšla v roku 2011. V prezentácii mu výborne sekundoval moderátor Ing. Pavol Tomašovič. Výsledkom bol akademický a rétoricky zaujímavý dialóg, do ktorého hlavní aktéri umne zakomponovali aj poslucháčov. Témou demokracie sa autor zaoberá hlbšie už dlhší čas a je prítomná aj v jeho predchádzajúcich dielach. Napríklad v publikácii *Fašizmus, národný socializmus a komunizmus* pripomína možné riziká návratu k totalitarizmu.

Ďalším podujatím, v ktorom rezonovala téma demokracie tak trochu z iného uhlu pohľadu, bola prednáška známeho českého publicistu, novinára a spisovateľa Karla Hviždalu pod názvom *Pasce súčasnej česko-slovenskej žurnalistiky*, v ktorej predstavil historické súvislosti žurnalistiky v kontexte súčasných nezávislých médií, ktoré by mali formovať nezávislú verejnú mienku a ktoré by mali byť jednou z podmienok demokracie v spoločnosti. Karel Hvižďala je slovenskej verejnosti známy najmä

prostredníctvom exilovej knihy rozhovorov s Václavom Havlom *Dálkový výslech*. Ako skúsený novinár vie, že poznanie prichádza v dialógoch dvoch vzájomne si načúvajúcich a rešpektujúcich sa individualít. I vďaka tomu sa verejnosť mohla oboznámiť s ďalšími zaujímavými knihami rozhovorov napr. s Karlom Janom Schwarzenbergom, rabínom Karolom Sidonom, maliarkou Adrienou Šimotovou, politológom Jacquesom Rupnikom atď. Tento majster slova, pestujúci si svoj jazyk, reflektuje životné skúsenosti, získané nesporne i v živote v emigrácii, a sú zverejnené v jeho esejách, ktoré chápe ako ideálny spôsob vyjadrovania sa od určitého veku.

Obaja, alebo vlastne traja aktéri pripomienky demokracie v občianskom, politickom živote i s akcentom na determináciu v žurnalistickej praxi nás privedli z naivnej predstavy samozrejmosti bytia do aktívneho uvedomenia si súvislostí a potreby rozvíjania demokratických prvkov v našom každodennom živote.

PhDr. Zuzana Martinkovičová, Univerzitná knižnica Trnavskej univerzity v Trnave
kniznica@truni.sk



EDIČNÉ AKTIVITY SLOVENSKEJ NÁRODNEJ KNIŽNICE

Publikácie, ktoré Slovenská národná knižnica (SNK) vydáva, sú rozmanité, či už z hľadiska určenia, formy, periodicity a formátu. Okrem periodík, ktoré boli predstavené v predchádzajúcom čísle *Bulletinu SAK* (č. 2/2012), SNK v roku 2011 vydala aj nasledovné neperiodické tituly:

- › *Cithara Sanctorum – bibliografia*
- › *Pramene k duchovným dejinám Slovenska: zborník štúdií a dokumentov k problematike vydávania edície Pramene k duchovným dejinám Slovenska*
- › *Knižný katalóg SNK*
- › 2 katalógy k výstavám (*Memorandum národa slovenského v dejinnom kultúrno-politickom kontexte* a *Pavol Socháč – lyrik národopisnej fotografie*)
- › 21 informačných letákov (plagáty, pozvánky).

***Cithara Sanctorum – bibliografia* / Zost.**

Eva Augustínová. Martin: SNK, 2011.

380 s. – ISBN 978-80-89301-86-7

Cithara Sanctorum je u nás všeobecnejšie známa pod názvom *Tranovského kancionál*. O jej zrod sa postaral významný predstaviteľ slovenskej barokovej literatúry a evanjelický farár Juraj Tranovský v r. 1636, ktorý zhromaždil 414 piesní. – Bibliografia je prekvapujúco bohatá. Dokazuje, že *Cithara Sanctorum* bola na Slovensku a v zahraničí vydaná minimálne 215 krát. (V 17. storočí vyšlo 12 vydaní, v 18. storočí 49, v 19. storočí 105 a v 20. storočí 49 vydaní.) Ide naozaj o najvydávanjšiu „veľkniu“.

Štruktúra bibliografie je daná jej špecifickým obsahom a tvorí ju: úvod, metodická poznámka, výkladový aparát, bibliograficko-popisné časti, registre, zoznamy, tabuľky, resumé a bohatá obrazová príloha. Každý bibliografický záznam bol vyhotovený metódou *de visu* (s knihou v ruke). – Touto bibliografiou Sekcia dejín knižnej kultúry SNK splnila ďalší vytýčený cieľ stojaci na ceste výskumu, opierajúc sa o výsledky mnohoročnej práce viacerých odborníkov ...

***Pramene k duchovným dejinám Slovenska: zborník štúdií a dokumentov k problematike vydávania edície Pramene k duchovným dejinám Slovenska* / Editor Miloš Kovačka.**

Martin: SNK, 2011. Dostupné na internete: <http://www.snk.sk/?CF2>. – ISBN 978-80-89301-76-8

Zborník, ktorý je sprístupnený na webovej stránke SNK, pozostáva z 3 častí: Ku koncepcii *Prameňov k duchovným dejinám Slovenska*; *Štúdie k prameňom a kontextom Žilinskej synody z roku 1610*; *Štúdie k výskumu prameňov k duchovným dejinám Slovenska*. – Obsahuje momentálne 29 štúdií, statí a prekladov. Sú voľne prístupné na štúdium, na pripomienkovanie a priebežne sa dopĺňajú.

SNK ponúkla slovenskému historickému bádaniu pozoruhodný koncept, ktorý je spojený s myšlienkou formovania a postupného budovania edície *Pramene k duchovným dejinám Slovenska*. Edícia by

mala postupne Slovensku i svetu predstaviť zdroje, z ktorých sa zrodil na Slovensku svet kresťanstva a jeho kontexty. – V roku 2012 má SNK v úmysle zborník vydať tlačou.

Knižný katalóg Slovenskej národnej knižnice / Zost. Peter Cabadaj, Radoslav Ondrašovič. Martin : SNK, 2011. 20 s.

Aktuálna vydavateľská stratégia SNK sa orientuje na oblasti knihovníctva a bibliografie, knižnej kultúry, informačných systémov a technológií, ochranu dokumentov, biografistiky a genealógie a na literárnu a kultúrnu históriu. – Knižný katalóg obsahuje zoznam monografických publikácií vydaných jednorazovo, ako aj seriálových publikácií, ktoré majú dlhoročnú tradíciu a vychádzajú na pokračovanie ako kľúčové vedecké a odborné zborníky pracovísk SNK.

Jednotlivé tituly a série sú v knižnom katalógu prehľadne rozdelené do týchto skupín: Biografická literatúra. – Prameň. – Edícia Slovenská národná retrospektívna bibliografia. – Edícia Výskum dejín knižnej kultúry na Slovensku. Série Katalógy. – Generálny katalóg tlačí 16. storočia zachovaných na území Slovenska. – Edícia Memoria Slovaciae medii aevi manuscripta. – Edícia Pramene k duchovným dejinám Slovenska. – Edícia Studia historico-bibliographica Turocien-sia. – Personálne bibliografie. – Vedecké zborníky. – Sprievodca po historických knižných fondoch. – Konzervovanie a reštaurovanie dokumentov. – Časopis *Knižnica*. – Genealógia.

Publikácie zaradené do tohto katalógu sú výsledkom mnohoročnej práce vedeckých

a odborných pracovníkov SNK a spolupracovníkov knižnice. Väčšina diel má základný význam pre poznanie našej kultúrnej, spoločenskej a politickej minulosti. Do ponukového katalógu neboli zaradené reprezentačné viaceré katalógy úspešných medzinárodných výstavných projektov, ktoré SNK pripravila v uplynulom období (Cesty slovenskej knihy, Lev Nikolajevič Tolstoj vo fondoch SNK, Martin Kukučín – spisovateľ, humanista a svetobežník a ďalšie), pretože z celkového nákladu katalógov ostalo k dispozícii len niekoľko výtlačkov. – Knižný katalóg si možno stiahnuť na webovej stránke <http://www.snk.sk/?edicna-cinnost>

Memorandum národa slovenského v dejinnom kultúrno-politickom kontexte / Zost. Pavol Parenička. Martin : SNK, 2011. 50 s. – ISBN 978-80-89301-80-5

Začiatkom júna 2011 sa v Martine konala celoslovenská spomienková slávnosť pri príležitosti 150. výročia Memoranda národa slovenského. Programovou súčasťou podujatia bola výstava Memorandum národa slovenského v dejinnom kultúrno-politickom kontexte, ktorej vernisáž sa konala 3.6.2011 v priestoroch Slovenského národného literárneho múzea v Martine. Pri tejto príležitosti bol vydaný aj reprezentačný katalóg, ktorý je „zmenšeninou“ výstavy.

Obsahuje 5 základných častí: Apológia, petičné hnutie, politické noviny (30.-40. roky 19. storočia). – Formovanie moderného politického programu r. 1848/49. – „Memorandum národa slovenského“ r. 1861. – Osudy „Memoranda“. – Muži „Memoranda“. – Katalóg si môžete stiahnuť na webovej stránke: <http://www.snk>

[sk/?MNSD](#). Výtvarné a technické riešenie katalógu zrealizoval martinský grafik Ján Novosedliak.

**Pavol Socháš (1862-1941) – lyrik
národopisnej fotografie – katalóg
medzinárodného výstavného projektu
SNK a SNM / Zost. Dana Lacková.**

Martin : SNK, 2011. 70 s. – ISBN 978-80-89301-88-1

V rokoch 2011 a 2012 si kultúrna verejnosť pripomína 150. výročie narodenia a 70 rokov od smrti zakladateľskej osobnosti novodobej slovenskej fotografie, popredného etnografa, zberateľa, výtvarníka, publicistu, dramatika, prozaika, vydavateľa, redaktora a vlastenca Pavla Socháša. Pri tejto príležitosti SNK v spolupráci so Slovenským národopisným múzeom pripravila medzinárodný slovensko-anglický výstavný projekt Pavol Socháš – lyrik národopisnej fotografie. Súčasťou projektu je aj rovnomenný slovensko-anglický reprezentatívny katalóg, v ktorom sa môžete začítať aj do autentických výpovedí a myšlienok P. Socháša, ale i hodnotení znalcov jeho života a diela. (Pavol Socháš: “Náš

pomerne malý národ je vo svojich dejinách bohatý na veľkých mužov. Keď študujeme ich životopis, prideme k tomu, že podstatou ich veľkých činov bola vždy len – smelosť a vytrvalosť.“)

Autorka výstavy a zároveň aj katalógu Dana Lacková, odborná pracovníčka Národného biografického ústavu SNK, zozbierala unikátny obrazový, dokumentačný a zbierkový materiál, ktorý komplexne reflektuje vývinový oblúk autorovho diela, jeho charakter, súvislosti a význam. – Výtvarné riešenie katalógu mal na starosti martinský grafik Ján Novosedliak.

Na e-mailovej adrese: snk@snk.sk si môžete objednať predstavené publikácie. Všetky vydané tituly sa nachádzajú na webovej stránke: <http://www.snk.sk/?edicna-cinnost>. O uvádzaní do života jednotlivých publikácií je možné dočítať sa v rubrike s názvom Napísali a povedali o nás – http://www.snk.sk/?2011_N.

*Ing. Ivana Poláková, Slovenská národná
knižnica v Martine
Ivana.polakova@snk.sk*



SPOLUPRÁČA KNIHOVNÍCKYCH ZDRUŽENÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY A ČESKEJ REPUBLIKY / COOPERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS OF THE SLOVAK REPUBLIC AND THE CZECH REPUBLIC

Abstract: *Information on common meeting of Czech and Slovak associations on 21 May 2012 is presented. The goal was to discuss common activities aimed at development of librarian profession, library science and association activities.*

Keywords: *Library Associations in Slovakia and the Czech Republic – cooperation*

Kľúčové slová: *knihovnicke zdruzenia SR a ČR – spolupráca*

Spolupráca slovenských a českých knihovníkov je už celé desiatky rokov aktivitou, ktorá je medzi Slovenskom a Českom vnímaná ako niečo prirodzené a samozrejmé. Jej konkrétne výsledky sa prejavujú ako na regionálnej tak aj na národnej úrovni. Profesionálne združenia Slovenská asociácia knižníc a Spolok slovenských knihovníkov uvítali iniciatívu Svazu knihovníků a informačních pracovníků České republiky v zastúpení jeho predsedu Ph.D. V. Richtera na spoločné stretnutie predstaviteľov českých knihovníckych spolkov a združení (SKIP, ZDRUK, AKVŠ) a slovenských profesijných združení. Cieľom stretnutia, ktoré sa uskutočnilo 21. mája 2012 v Národnej knižnici ČR v Prahe, bola širšia diskusia k smerovaniu vzájomnej spolupráce za účelom využívania spoločných aktivít pre rozvoj knihovnickej profesie, odboru knihovníctva a spolkovej činnosti.

Za slovenskú stranu sa stretnutia zúčastnili PhDr. Daniela Džuganová a PhDr. Daniela Gondová za Slovenskú asociáciu knižníc, Ing. Silvia Stasselová a PhDr. Judita Kopáčiková za Spolok slovenských knihovníkov.

V príjemnej atmosfére Knihovnickeho inštitútu NK zástupcovia profesijných

združení Slovenska a Česka v krátkosti referovali o svojich združeníach a spolkoch, pričom sa zamerali na aktivity, ktoré by do budúcnosti mohli byť predmetom užšej spolupráce: od spoločných projektov knižníc (súťažné prehliadky aktivít pre deti, regionálne mikroprojekty knižníc na oboch stranách, akcie zamerané na knihy a čítanie a i.) cez spoločné aktivity spolkov a združení (výmena skúseností, spoločné odborné stretnutia na seminároch a konferenciách, podpora informovanosti a i.) až po spoluprácu v medzinárodných organizáciách, stáže, vydávanie a predaj publikácií z oblasti knihovníctva, publikácií IFLA, podporu projektu benchmarkingu knižníc.

Na záver prvého stretnutia sa konštatovalo, že v tomto roku sa vzájomná spolupráca stane úspešnou, keď sa nám podarí prelinkovať webové stránky, ak sa budeme vzájomne informovať o významných odborných aktivitách a ak zvládneme koordináciu aktivít v medzinárodnom meradle.

*PhDr. Daniela Džuganová,
predsedníčka SAK
daniela.dzujanova@upjs.sk*

**MEDZINÁRODNÝ PROJEKT „MOJE KNIHA“ / „MY BOOK“ – AN
INTERNATIONAL PROJECT**

Abstract: *Cooperation among the Hornonitrianska Library in Prievidza and the Municipal Library of Šumperk, Czech Republic is described. The 5th year of a literary and creative competition for children has been organized called My Book.*

Keywords: *public libraries – kids competitions; libraries from Slovakia and Czech Republic – cooperation*

Kľúčové slová: *verejné knižnice – súťaže pre deti; knižnice SR a ČR – spolupráca*

Knihovníci i učitelia si stále lámu hlavu nad nesporným faktom, že deti v dnešnej dobe málo čítajú a o knihy nejavia patričný záujem. Preto niektorí pristúpili k tomuto problému z opačnej strany.

Základná škola a Materská škola Údolí Desné v spolupráci s Mestskou knižnicou (Městská knihovna) v Šumperku vyhlásili v školskom roku 2011/2012 už piaty ročník literárnej a výtvarnej súťaže „Moje kniha“. Deti mali za úlohu vytvoriť svoju vlastnú knihu. Zámerne neboli obmedzované rozsahom, témou alebo tým, či majú byť texty iba pôvodné. Predpokladalo sa, že žiaci si vyberú témy podľa svojich záujmov a vkusu, čo znamená, že budú musieť siahnúť po knihách, aby si zhromaždili náležité informácie.

Městská knihovna Šumperk ako naša družobná a priateľská knižnica nás oslovila, či by sme do projektu nechceli zapojiť aj čitateľov Hornonitrianskej knižnice v Prievidzi. Samozrejme sme súhlasili, pretože naše deti poznáme ako šikovné a kreatívne. Súťaž ich naozaj zaujala, začali tvoriť. V stanovenom termíne sme vybrali niekoľko „kníh“ a poslali ich do Šumperka. Súťaž sa tak stala aj v roku 2012 medzinárodnou. V predchádzajúcom roku sa zapojila poľská Nysa a v tomto roku slovenská Prievidza. Deti spolu vytvorili 201 kníh z 20 miest a obcí ČR a slovenskej Prievidze. Tohtoročným

podtitulom súťaže bola téma cestovanie, vlaky a vláčiky, pretože jedným zo sponzorov boli České dráhy a. s.

Netrpezlivo sme čakali na vyhodnotenie, ktoré sa v Českej republike uskutočnilo ešte v apríli 2012 a ceny víťazom odovzdala známa spisovateľka pre deti Petra Braunová. Boli sme, tak ako aj úspešné deti, dosť smutní, že sme sa na vyhodnotení nemohli zúčastniť. Ani knižnica a ani zapojené školy nemali v rozpočte dostatok financií na takúto cestu. Bolo nám to ľúto o to viac, že práce našich detí získali viaceré ocenenia, dokonca 3. A ZŠ Rastislavova z Prievidze sa nielenže stala víťazom kategórie „poézia kolektív“, ale ich spoločné dielo, nazvané *Naše moria* ich určilo za absolútneho víťaza 5. ročníka literárnej a výtvarnej súťaže „Moje kniha“. V kategórii „komiks“ 2. miesto získala Dagmar Marquerite Budd z *Gymnázia Františka Hanáka* v Prievidzi s dielom *Tajomné príbehy muchy Bubu*. Matej Mazúr zo ZŠ Mariánska v Prievidzi sa svojou knihou *Čo je parný vlak* ocitol v kategórii „Vláčiky“ medzi šiestimi ocenenými bez poradia.

Deti nám aj učiteľom urobili veľkú radosť. Svojimi krásnymi knihami vzorne reprezentovali našu knižnicu, svoju školu i Prievidzu.

Ceny pre naše úspešné deti nám zo Šumperka priviezla obyčajná pošta. Vyhodnotenie však bolo slávnostné za účasti

všetkých ocenených. Konalo sa na záver školského roka 28. júna 2012 v našej knižnici. Bolo vážne, milé aj veselé, privítali sme u nás nový živočíšny druh „červotoča knižného“, ktorý nevedel po slovensky. Deti však nenašli v jeho češtine jediné nezrozumiteľné slovo, za čo im rád prečítal českú rozprávku O Smolíčkovi.

Čo dodať na záver ...V dnešnom pretechnizovanom svete, ktorý je plný násilia a neúcty bola skúsenosť, že deťom nechýba záujem, snaha ani cit, veľmi potešujúca a inšpiratívna. To jediné, čo našim deťom naozaj chýba, je záujem okolia o ich prácu a výsledky, o ich pocity a názory. Venujme týmto nadaným deťom trochu svojho času, dajme im patričný priestor a mnohonásobne sa nám to vráti. Na túto kartu stavili všetci organizátori súťaže a dokázali tak, že citlivé osobné vzťahy a individuálny prístup znamená oveľa viac ako najlepšie materiálne vybavenie.

Božena Blaháčová,
Hornonitrianska knižnica v Prievidzi
hnpkd@mail.t-com.sk



V PIEŠŤANOCH OPĀŤ ROZLÚSKLI ZÁZRAČNÝ ORIEŠOK / A MAGIC NUT CRACKED AGAIN IN PIEŠŤANY

Abstract: Information on the 7th year of the festival of radio broadcast fairy tales. It was organized by the Town Library in Piešťany and the festival was attended also by creatives from the Czech republic.

Keywords: the Town Library in Piešťany; festival of radio fairy tales

Kľúčové slová: Mestská knižnica mesta Piešťany; festivaly rozhlasových rozprávok

Na sklonku mája sa Piešťany už po siedmykrát stali dejiskom festivalu rozhlasových rozprávok Zázračný oriešok s podtitulom Kniha v rozhlase – rozhlas v knihe, ktorý pripravila Mestská knižnica mesta Piešťany v spolupráci s Rozhlasom a televíziou Slovenska a Mestom Piešťany. Na

festivale, ktorý je oslavou rozprávky vo všetkých jej podobách, sa aj tentoraz predstavilo 12 rozhlasových rozprávok, vytvorených na motívy knižných predlôh domácich i svetových autorov. Súťažné tituly, rozdelené do dvoch kategórií – monologické rozprávky a rozprávkové hry, hodnoti-

la okrem odbornej poroty už tradične aj detská porota, zložená z čitateľov knižnice. Okrem počúvania rozprávok sa počas štyroch dní konalo aj množstvo sprievodných podujatí – besedy s rozhlasovými tvorcami a autormi literárnych predlôh súťažných rozprávok, divadelné predstavenia, výstavy ilustrácií či výtvarné workshopy.

Počasia nám tento rok prialo a tak sa festival mohol začať skutočne rozprávkovou – karnevalovým sprievodom mestom, ktorého sa zúčastnili školáci a škôlkari z Piešťan a okolia, prestrojení za svoje obľúbené rozprávkové bytosti, ale aj hostia festivalu – spisovatelia, vydavatelia, herci, výtvarníci i rozhlasoví pracovníci. Oficiálny otvárací večer bol spojený s odovzďaním Ceny Slovenského rozhlasu za celoživotný prínos v dramatickej tvorbe pre deti, ktorú tento rok zaslúžene získala skvelá slovenská herečka, interpretka desiatok rozhlasových rozprávkových postáv Milka Vášáryová.

Nasledujúce tri dni priniesli pestrý program pre všetkých, ktorí majú radi rozprávky. Na besedách sa deti stretli s autormi a tvorcami súťažných rozhlasových hier tohto ročníka. O knihe Rudolfa Slobodu *Ako som sa stal mudrcom* sa rozprávali so spisovateľom Dušanom Dušekom, ilustrátorom Tomášom Klepochom, redaktorkou Zuzanou Šeršeňovou a rozprávku si mohli vypočuť i priamo v podaní jej rozhlasového interpreta Patrika Žiarana. Rozhlasovú rozprávku o dobrodružstvách obľúbeného hrdinu Malého Mikuláša i jej filmovú podobu predstavili deťom prekladateľka Beáta Panáková a editorka Zuzana Šeršeňová.

Rozprávky si deti mohli vychutnať aj v divadelnej podobe. Študenti katedry báb-

karskej tvorby Divadelnej fakulty Vysokej školy múzických umení si pre nich pripravili predstavenie na motívy rozhlasových večerníčkov Jána Uličianskeho s názvom *Panáčik* i dramatizáciu jeho najnovšej knihy z prostredia knižnice *Analfabeta Negramotná*. Divadelného spracovania sa dočkali i rozprávky Márie Ďuričkovej, Kristy Bendovej a Daniela Heviera, ktoré mohli deti vidieť v predstavení *Buvik ide do divadla*.

S rozprávkou sa mohli účastníci festivalu stretnúť aj vo výtvarnej podobe. Obdivovať mohli ilustrácie autora tohtoročnej ceny festivalu Vladimíra Krála, čerstvého držiteľa ceny Zlaté jablko BIB Tomáša Klepocha, tvorcu ceny 1. ročníka festivalu Petra Čisárika či akademického maliara Miloša Koptáka. Svoju výtvarnú tvorbu prezentovali aj mladí ilustrátori združení v Asociácii ilustrátorov, spolu s kolegami z českého vydavateľstva Baobab. Prostredníctvom výstavy si svoje 85. výročie pripomenul časopis *Slniečko*, osem rokov existencie zasa čitateľský projekt Čítame s Osmijankom – pridaj sa aj ty!

Štvrtú – animovanú podobu rozprávky reprezentovali klasické slovenské večerničky z produkcie Slovenskej televízie, ktoré si do knižnice prišli pozrieť deti z materských a špeciálnych škôl.

Keďže je Zázračný oriešok podujatím medzinárodným, svoje zastúpenie na ňom mali aj hostia z Českej republiky. Známý český režisér, autor a pesničkár Bedřich Ludvík prišiel do Piešťan predstaviť svoju knihu rozprávok *Pohádky pro otce a matky*, umelecký zážitok v podobe starých pesničkových šlágrov priniesli študenti brnianskej Janáčkovej akadémie múzických

umení pod vedením prof. Dady Klementovej. Prostredníctvom výstav sa mohli návštevníci zoznámiť s tvorbou významných českých výtvarníkov Stanislava Holého a Jiřího Trnku, ako aj s históriou pražského Divadla Spejbla a Hurvínka.

Niekoľko podujatí bolo venovaných tohtoročnému 150. výročiu úmrtia Boženy Němcovej. Bábkové predstavenie na motívy jednej z jej rozprávok si deti mohli pozrieť v podaní Dřevěného divadla Jana Hrubce. Originálny projekt *Vem Boženu do metra*, ponúkajúci klasickú literatúru spracovanú v modernom formáte mp3, prezentoval zástupca Českého rozhlasu – ČRo 3-Vltava Hynek Pekárek. Portréty svojich „rozprávkových Babičiek“ zasa kreslili deti piešťanských základných a umeleckých škôl, ktorí sa tak mohli zapojiť do rovnomennej výtvarnej súťaže. A aby tých rozprávok nebolo málo, na festival zavítali i správcovia „Perníkového hejtmanství nedaleko Pardubic“, ktorí vo svojom stánku ponúkali možnosť vyskúšať si jazdu

na lietajúcej metle či zaobstarať si vlastnú perníkovú chalúpku.

Záverečný slávnostný večer priniesol mená víťazov a čerstvých nositeľov ceny Zázračný oriešok. U detskej poroty zvíťazili v kategórii monologických rozprávok *Príhody malého Mikuláša* francúzskeho autora Reného Goscinného, spomedzi rozprávkových hier vybrali deti ako víťaznú slovenskú ľudovú rozprávku *Zakliata hora*. Cenu odbornej poroty v kategórii monologických rozprávok získal titul *Ako som sa stal mudrcom* z pera Rudolfa Slobodu, medzi rozprávkovými hrami sa víťazom stal *Pinocchio* v spracovaní Dany Gargulákovéj. Hudobnú bodku za 7. ročníkom festivalu urobilo temperamentné vystúpenie českého džezového zoskupenia Petra Erneyi Quartet.

Zázračný oriešok 2012 teda pozná svojich víťazov, ten nasledujúci zavíta do Piešťan opäť o dva roky.

*Mgr. Martina Marová,
Mestská knižnica mesta Piešťany*



PERSONÁLIE

PRIATELOVI K ŠEŠŤDESIATKE



*„Čože je to šesťdesiatka, aká je to výšina?
Z nej sa len kus kraja vidí, výstup iba
začína!*

Na smútok a na únavu nie je vážna príčina.“

Na úvod slová básnika R. Fabryho, ktoré čosi napovedia o nastavení nového člena klubu „dvakrát tridsiatnikov“!

Mgr. Peter Klinec, riaditeľ Verejnej knižnice Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici, sa 18. mája 2012 dožil 60 rokov (mimochodom, Mikuláš Kováč, básnik, ktorého meno zdobí knižnicu, sa narodil v ten istý deň, len o 18 rokov skôr ...)

Čo o ňom napísať? Veď mnohí v slovenskom knihovníckom svete ho poznáme, každý po svojom – možno aj takto:

HOREHRONEC

– „Nemečan“ – narodil sa síce v Podbre-

zovej, kde prvé roky života aj býval, ale do školy išiel v Nemeckej, kam sa pred tromi rokmi aj „natrvalo“ vrátil ...

STREDOŠKOLÁK

– od 15 rokov v Bratislave na vojenskej strednej škole (Vojenská škola Jana Žižku), 1967-1969: rád spomína na Lafranconi, aktivity v okolí Botanickej záhrady, judo, povestné čaje v PKO; najviac však na časté návštevy predstavení bratislavských divadiel, vrátan tých s L + S v Divadle na korze.

ŠTUDENT – VYSOKOHORSKÝ

TURISTA – ASISTENT ... (1970-1978)

– po maturite na civilnej SVŠ v Banskej Bystrici (kam prestúpil tri mesiace pred koncom školského roka) sa v septembri 1970 opäť ocitol v Bratislave ako poslucháč Filozofickej fakulty Univerzity Komenského; na materskej Katedre knihovedy a vedeckých informácií bol jedným z tých, čo vymysleli a realizovali prvé katedrové „Knižovnícke Vianoce“; na katedre germanistiky a nordistiky sa prekvapený stretol so svojou profesorkou nemčiny z vojenskej školy, ale i s dobrým človekom, výborným pedagógom a priateľom Rudom Gedeonom, ktorý viedol na škole oddiel vysokohorskej turistiky (pamätné túry vo Fogaraši (Rumunsko) a Pirine (Bulharsko), bežkovanie a „žľabovanie“ vo Vysokých Tatrách, Roháčoch ...); pomerne častý návštevník „študentských zariadení“ Funus a Mexiko v Horskom parku, kde býval (s priateľom Lacom Čechvalom nemecké

predskúškové konverzácie pri ... kofole), zároveň však viac ako doma na bežeckých trasách blízkeho lesoparku; z prvého roku štúdia a asistentského pôsobenia na KKVI zostávajú pekné spomienky na dva výmenné pobyty v Leningrade (Petrohrade).

RIADITEĽ KNIŽNICE

– založenie rodiny a bytová situácia v hlavnom meste podnietili návrat do rodného kraja – nasledovalo skoro ročné referentské pôsobenie na odbore kultúry ONV v Banskej Bystrici, ktoré skončilo začiatkom roku 1980 vymenovaním za riaditeľa okresnej knižnice (v súčasnosti Verejnej knižnice Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici). S knižnicou a jej pracovníkmi prešiel kus cesty, ktorá mala i náročnejšie etapy. Riešenia vždy hľadal také, aby bola spokojnosť čitateľov / používateľov a zmysluplné začlenenie regionálnej knižnice do komplexu služieb poskytovaných inými knižnicami v meste; knižnica aj v zložitých priestorových podmienkach skvalitňuje svoje služby v zmysle medzinárodných odporúčaní a potrieb používateľov – vrátane služieb znevýhodneným skupinám a uplatňovania moderných informačných technológií. Výraznou mierou sa zaslúžil o implementáciu prvého knižničného systému, vytvorenie webovej stránky knižnice, ktorá bola ocenená aj v súťaži TOPWebLib. Z jeho iniciatívy boli zriadené pobočky knižnice na troch základných školách, ktoré umožňujú optimálne informačné zabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu a podporu čítania. Vždy bol a zostal zástancom vytvárania životaschopných a efektívnych regionálnych knižničných systémov na čele s dobre vybavenou regionálnou knižnicou.

KNIHOVNÍK – AKTIVITY DOMA I VO SVETE

Slovensko – odborné pôsobenie Mgr. Petra Klinca bolo a je širšie ako hranice regiónu. V rokoch 1998-2000 bol aktívnym členom komisie Ministerstva kultúry SR na prípravu knižničného zákona a v rokoch 1999-2012 pôsobil ako člen Ústrednej knižničnej rady pri MK SR. Viaceré funkčné obdobia bol činný v orgánoch Spolku slovenských knihovníkov a Slovenskej asociácie knižníc. V domácej i zahraničnej odbornej tlači publikoval články a štúdie z oblasti organizácie a riadenia verejných knižníc, reformy verejnej správy a knižníc a o skúsenostiach a činnosti zahraničných verejných knižníc.

Zahrančie – kvalitné jazykové vybavenie a odborné predpoklady osvedčoval najmä v rokoch 1991-1999 účasťou na konferenciách a seminároch IFLA, UNESCO a Rady Európy vo viacerých európskych krajinách a v USA. V r. 1989-1997 bol členom Stáleho výboru Sekcie verejných knižníc IFLA, kde počas dvoch funkčných období zastupoval Slovensko. Podieľal sa na formulovaní Manifestu UNESCO / IFLA o verejných knižniciach a jeho propagácii u nás – v r. 1985 pripravil zasadnutie výboru sekcie IFLA v Bratislave ...

Za významný prínos k rozvoju knihovníctva nielen v Banskobystrickom kraji, ale i v rámci celého Slovenska a za 30 rokov aktívnej práce na poste riaditeľa regionálnej knižnice mu bola v roku 2011 udelená cena KVET KULTÚRY Banskobystrického samosprávneho kraja.

Verejnej knižnici Mikuláša Kováča, ktorú vedie, udelila Slovenská asociácia knižníc cenu SAKAČIK 2011.

A EŠTE ČO-TO O TOM, ČO BY VÁS MALO BYŤ PO TOM ...

Turistika – rád sa pohybuje v prírode, sám či spolu s inými, vydá sa na vychádzku či dlhšiu túru v bližšom aj vzdialenejšom okolí – nie je to ani tak o výkonoch, ako o pohode a dobrej nálade, o debatách a zdravej únave ...

Splavy – má rád riekou Hron a po dvoch splavoch až do Dunaja v čase mladosti, aj teraz z času na čas, vo vodáckej sezóne, strávi deň noc na vode: “Podľa záujmu a odvahy vstúpiť na raft či do kanoe, nasadáme s očakávaním (každý asi s iným) na tie viac či menej vratké plavidlá a od dávame sa radosti z hojdavého pohybu na vlnách nášho Hrona“ ...

Joga – pred tromi rokmi nesmelo začal s jogou – (www.jogavdenomzivot.sk) – dnes by si už bez cvičenia pripadal nesvoj a ochudobnený ...

Tanečné zábavy – že je tvorom spoločenským, inicioval v Nemeckej vznik neformálneho klubu voľného času JOJBY-BOLO – (<http://jojbybolo.webnode.sk>), ktorý zastrešuje športové i spoločenské aktivity ...

Poézia – má rád humor a poéziu, ktorá sa stala súčasťou jeho života. Aktívne sa zapája do poeticko-hudobných popoludní Ars Poetica Neosoliensis, ktoré sa organizujú pod záštitou mesta a pravidelne sa tu striedajú mladí i starší, známi i menej známi umelci – básnici, hudobníci, ilustrátori. Podporuje Občianske združenie NULA, ktorého cieľom je realizácia spoločenských, kultúrnych, osvetových, vzdelávacích a propagačných aktivít zameraných

na tvorbu a rozvoj kultúrneho dedičstva mesta Banská Bystrica, ako aj Slovenskej republiky.

O SEBE NA KNIŽNIČNOM WEBE:

„Riaditeľ Verejnej knižnice Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici. Pomaly inventár. Dáva knižnici tvár – hádam nie krivú. Vytvára aktivitu možno až podozrivú a ruší kruhy tých, čo by na vavrínoch radi si pospali. Deti a mládež, seniori, ku ktorým má blízko, predstavujú mu vodu živú. Aby sa v meste čítať neprestalo – knižnica volá všetkých – haló – rodiny celé do knižnice pozýva.“

A VERŠE RUDOLFA JUROLEKA, KTORÉ MÁ RÁD:

Muž a žena pri rieke:
Sedia a čítajú si.
A nablízku deti.
Komplementárne bytie,
úplná existencia,
život, ktorému možno uveriť.
...
Čo tam celé dni robíš?
Chodím do hôr,
jem lesné jahody,
dívam sa na oblaky –
a som šťastný.
Čo viac môžem pre svet urobiť?



Na základe údajne pravdivých informácií jubilanta zapísala Euboslava Hudecová.

*Euboslava Hudecová, Verejná knižnica
Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici
metodika@vkmk.sk*



Skromný, obetavý, priam nenápadný s chlapčenským úsmevom – to je čerstvý šesťdesiatnik Mgr. Peter Kuzma (nar. 6.11.1952 v Bratislave), dlhoročný pracovník Knížnice Ružinov. Jeho životné jubileum aj tohtoročné 40. výročie vzniku knižnice spolu úzko súvisia a preto boli námetom na tento rozhovor.

• Viem, že pochádzaš z rodinného prostredia, v ktorom ťa obraz, filmové plátno a tlačené slovo – kniha sprevádzali od útleho detstva. Čo ťa priviedlo k štúdiu knihovníctva?

Bolo to presne tak. Keď som sa narodil, otec, amatérsky výtvarník, začal pracovať v dokumentárnom filme v Bratislave a tak som vyrastal uprostred múz. Knihovníctvo bolo viac-menej dielom náhody. Po skončení SVŠ s humanitným zameraním som sa zaujímal o právo alebo vedu o výtvarnom umení, ale nepodarilo sa. Tak som pokračoval v nadstavbovom štúdiu absolventov stredných škôl s orientáciou na VTEI

(SKŠ/ŠA). Tam som spoznal knihovníctvo bližšie a celkom sa mi ten odbor „pozdal“. Nadobudol som dobré základy a tak som skúšal šťastie opäť, ale tentoraz už priamo na knihovníctve. V r. 1973-1978 som študoval na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského odbor knihovníctvo – vzdelávanie a výchova dospelých. S odstupom času môžem povedať, že práve kombinácia s pedagogikou mi v praxi neraz veľmi pomohla.

• Z tvojich slov cítiť, že ťa knihovníctvo naozaj zaujalo. Vybral by si si opäť tento odbor po doterajších skúsenostiach z každodennej práce?

Štúdiu som sa venoval vskutku seriózne, s knihovníctvom som sa doslova „zžil“ a ani roky práce nič nezmenili na mojom kladnom vzťahu k nemu. Priznávam však, že boli situácie, keď som zaváhal nad svojím výberom. – Po skončení štúdia som pracoval na „našej“ katedre (asistent, tajomník) a nastúpil som na internú ašpirantúru. Po jej uplynutí som dostal ponuku z Knížnice Ružinov (vtedy Obvodná knižnica Bratislava II) a som jej verný už od 1. januára 1983.

• To znamená, že takmer 30 rokov pôsobiš vo verejnom knihovníctve. Prešiel si viacerými funkciami, dokonale poznáš prostredie, čitateľov, ich požiadavky, potreby i možnosti samotnej knižnice. Čo ťa ovplyvnilo v uplynulom období?

V prvom rade – mal som „šťastie“ na tvorivých, pozorných a chápacích šéfov. Keď som nastúpil ako vedúci oddelenia pre dospelých čitateľov (neskôr som bol 3 roky aj

vedúcim útvaru knižnično-informačných služieb), mal som sa čo obracať. Neustále som riešil fluktuáciu – niekedy za rok odišlo aj 6 – 7 pracovníkov a prišli noví, ktorých bolo treba od základov dookola zaškoliť a onedlho sa situácia aj tak opakovala – medziľudské vzťahy, rozvíjanie vzájomnej komunikácie s personálom i komunikácie s čitateľom a zabezpečovanie služieb tak, aby boli „výkladnou skriňou“ knižnice, čo mi dávalo poriadne „zabrať“. Prelomiť bariéru nepochopenia a stereotypov bolo ozaj vyčerpávajúce. V duchu som si gratuloval, že viem čosi o psychológii a práci s ľuďmi a môžem to využiť v praxi.

V súvislosti so zavádzaním nových postupov a metód do knihovníctva po spoločenských zmenách v roku 1989 vytvorila sa aj u nás nová funkcia – stal som sa v roku 1990 vedúcim útvaru marketingu. Knižnici sa tak podarilo „zastrešiť“ viacerou špecifických úloh.

• ***Ako sa teda za dve desaťročia prejavilo v Knižnici Ružinov tvoje marketingové pôsobenie?***

Rád by som uviedol niekoľko okruhov. V prvom rade by som spomenul bibliografickú činnosť, najmä rozsiahlejší projekt anotovanej výberovej bibliografie *Kultúra Ružinova na stránkach tlače*, súpisy o knižnici, rozličné tematické či odporúčajúce bibliografie, napr. o literárnych osobnostiach obvodu Bratislava II. Zvlášť by som sa pristavil pri publikačnej činnosti o podujatiach knižnice v regionálnej i odbornej tlači, spolupráci s ďalšími médiami, ako aj tvorbe súpisov o edičnej činnosti knižnice (napr. najnovšia bibliografia za roky 1972-2011) a publikačnej činnosti o Knižnici Ružinov za uplynulých 40 rokov. Spomedzi

týchto rozmanitých materiálov sa vyníma špeciálna edícia knižnice pod názvom *Všeličo*, v ktorej už od roku 2004 vyšlo 18 titulov nielen knihovníckeho zamerania, ale predovšetkým knižky z pera obyvateľov Ružinova, ako napr. spomienkové knihy na ich prácu v televízii, vo filme, výber z tvorby výtvarníkov (A. Kuzma, B. Švihranová), životopisné črty, veselé i vážne príbehy (Š. Homôľka), básnické zbierky (*Vlnolam* a *Záhorie, vďaka ti*) a vyhľadávaný titul *Ulice Bratislavy*.

K mojim marketingovým úlohám patrí aj organizačné zabezpečovanie podujatí knižnice, ako napr. fotografovanie, výzdoba a úprava priestorov, niekedy aj výstav, ba aj priame účinkovanie (napr. *Noc s Andersenom*) a hudobný sprievodný program podujatí. Práve pri hudbe využívam svoj koníček (vystupujem na verejnosti od roku 1972) a teraz hrávam na niektorých podujatiach knižnice s hudobným zoskupením s názvom S.R.O. Okrem podujatí pre našu mestskú časť sa knižnica aktívne zapojila aj do celoslovenských aktivít SAK, keď pripravila sprievodné programy na medzinárodnom knižnom veľtrhu Bibliotéka. – A navyše „opatrujem“ výpočtovú aj inú techniku celej knižnice.

- ***S твоjim menom sa stretávame už roky na stránkach odbornej tlače i v rozličných vydaniach (prvá recenzia ti vyšla v Romboide v roku 1976, prvú väčšiu bibliografiu si zostavil v roku 1983). Knižovníčka verejnosť pozná tvoje metodické návody, články, úvodníky a súpisy literatúry, bibliografie, na ktorých si participoval či už ako autor, spoluautor alebo redaktor, ako napr.***

ABC knihovníka vo výpožičnej službe, Estetická výchova v knižnici, Knižničný manažment, Informatická výchova, Osobnosť knihovníka, Sponzorstvo v knižnici, Autorské právo atď., i veselý titul O knihe, knižnici a kultúre smrteľne vážne. Od roku 2000 si späť aj s periodikom Občasník knihovníkov Bratislavského kraja, kde si aj výkonným redaktorom. Ako si prišiel k tejto neľahkej úlohe?

Samozrejme, opäť náhodou. Keď podľa novej organizačnej štruktúry Spolku slovenských knihovníkov vznikli krajské pobočky, naša pani riaditeľka Rina Horáková sa stala prvou predsedníčkou bratislavskej pobočky. Vtedy podporila myšlienku vzniku periodika a tak mi „prischla“ úloha výkonného redaktora, ktorej som sa príliš nebránil, pretože išlo o dobrú vec. Hoci sa predsedovia menili, vydavateľ (Knižnica Ružinov) aj výkonný redaktor zostali. Články sa až tak veľmi „nesypú“ (všetko je to iba na dobrovoľnej báze) a neraz som to chcel vzdať. Uvedomoval som si, že zánik *Občasnika* by bola škoda a tak som predsa ešte vydržal. Dnes je všetkých 24 čísel do-

stupných aj na webe nielen pre členov pobočky, ale pre všetkých, ktorí majú záujem.

• *Vo svojej práci sa takmer každý deň boríš s problémami. Čo ťa najviac trápi?*

Skutočnosť, že knihovníctvo je spoločensky nedocenené, nevenuje sa mu pozornosť, akú by si zaslúžilo. Mám pocit, ako keby sme tu boli – my, knihovníci – akosi navyše. Veď sa nemožno predsa donekonečna spoliehať len na nadšenie, obetavosť a zodpovednosť knihovníkov, ktorí vždy všetko zvládnu a nerebelujú.

• *Máš ešte tvorivé roky pred sebou, aký je tvoj – splniteľný – knihovnícky sen?*

V podstate je to realistický sen. Nestaviam si vzdušné zámky. Chcem doplniť niektoré nedokončené roky z projektu *Kultúra Ružinova*. Rozhodne sa vrátim k *Uliciam Bratislavy*, ktoré sú mojou „srdcovkou“ a plánujem pripraviť nové aktualizované vydanie. Verím, že sa mi to podarí. Ak stihnem aj niečo iné, budem sa tešiť.

S Petrom Kuzmom sa rozprávala
Ludmila Čelková
kuzma@kniznica-ruzinov.sk
lcelkova@chello.sk





Pozvánka

KOMUNITNÁ KNIŽNICA VI.

23. - 24. október 2012

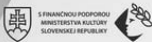
Banská Bystrica
Radnica - Cikkerova sieň, Námestie SNP 1

Organizátori podujatia

OZ Korálky
Hornozemplínska knižnica vo Vranove nad Topľou
Verejná knižnica Mikuláša Kováča Banská Bystrica

Spoluorganizátori

Prešovský samosprávny kraj
Banskobystrický samosprávny kraj
Mesto Banská Bystrica
Slovenská národná knižnica v Martine
Slovenská asociácia knižnič
Spolok slovenských knihovníkov



KOMUNITNÁ KNIŽNICA VI.

PROGRAM

23. október 2011

- 9.00 „Aké podmienky majú seniori na aktívne starnutie v Európe?“
Konferencia, ktorú organizuje Mesto Banská Bystrica v spolupráci s Úradom vlády SR
- 16.00 S knihou a v medi do neba letí
Prehliadka historického centra Banská Bystrica
- 18.30 Starí? Tak to teda nie sme ...
Ars Poetica et Ars Musica: Paris, New Orleans, Neosoliensis

24. október 2011

- 9.00 Využívame silu knižníc v prospech komunity
Celoslovenský odborný seminár pre knihovníkov
- 12.00 Prestávka
- 13.00 Knižnice spájajú generácie
Úspešné projekty knižníc
- 15.30 Záver





ISSN 1335-7905